

สภาพพื้นฐานทั่วไป

1. ประวัติความเป็นมา

ท้องที่ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในปัจจุบันได้รวมเมืองต่างๆ แต่ครั้งสมัยอยุธยาไว้ด้วยกันหลายเมือง คือ เมืองปราณบุรี เมืองกุยบุรี เมืองบางนางรม เมืองคลองวาฬ เมืองกำเนิดนพคุณ ท้องที่ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์นี้มีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เนื่องจากอยู่ตรงบริเวณคอคอดกระหว่างเขตแดนพม่ากับอ่าวไทย ในสมัยก่อนผู้ใดจะเดินทางจากประเทศไทยไปอินเดีย หรือยุโรปทางลัดก็มักจะเดินทางมาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์แล้วผ่านข้ามช่องสิงฆรณ์ไปลงเรือที่เมืองมะริดในประเทศพม่าคอนันต์

สมัยอยุธยาเป็นราชธานีจังหวัดนี้เป็นเมือง เรียกว่าเมืองนารัง ตั้งอยู่ริมคลองบางนางรมคือที่ตั้งตัวจังหวัดในปัจจุบัน ครั้นกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเมืองนารังนี้จึงร้างไป ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 ได้ทรงตั้งเมืองขึ้นใหม่ที่ปากคลองบางนางรมเรียกว่าเมืองบางนางรม แต่ย้ายที่ว่าการไปตั้งที่เมืองกุย

ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 4 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าเปลี่ยนชื่อเมืองบางนางรมเป็นเมืองประจวบคีรีขันธ์ เพื่อคู่กับเมืองเกาะกงซึ่งพระราชทานนามว่า เมืองประจันคีรีเขตใน พ.ศ. 2398 ต่อมาถึง พ.ศ. 2437 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีการจัดการปกครองท้องที่ให้เป็นมณฑลเทศาภิบาล เมืองประจวบคีรีขันธ์จึงถูกยุบเป็นอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ และขึ้นกับจังหวัดเพชรบุรี แต่ยังคงตั้งที่ว่าการอยู่ที่เมืองกุยจนถึง พ.ศ. 2441 จึงได้ย้ายที่ว่าการมาตั้งที่อำเภอเกาะหลัก

จนกระทั่ง พ.ศ. 2449 รัชกาลที่ 5 จึงโปรดให้รวมอำเภอ 3 อำเภอ คือ อำเภอปราณบุรี อำเภอเมืองประจวบ ซึ่งขึ้นกับจังหวัดเพชรบุรี และอำเภอเมืองกำเนิดนพคุณซึ่งขึ้นกับจังหวัดชุมพร ตั้งขึ้นเป็นเมืองเดียวกันและทรงพระราชดำริว่า เมืองปราณบุรีเป็นเมืองเก่าควรสงวนชื่อไว้ จึงพระราชทานนามเมืองที่ตั้งขึ้นใหม่ว่า เมืองปราณบุรี ตั้งศาลากลางจังหวัด

ที่ตำบลเกาะหลัก ประจวบคีรีขันธ์ ส่วนเมืองปราณบุรีเดิมให้คงเรียกว่าเมืองปราณ

ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ทรงให้เปลี่ยนนามเมืองปราณบุรีเป็นประจวบคีรีขันธ์ตามเดิม เพราะทรงพระราชดำริว่า นามเมืองปราณเดิมก็ยังมีอยู่เป็นหลักฐาน และจะเป็นการสับสน จึงทรงให้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น ประจวบคีรีขันธ์เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2458 และใช้มาจนกระทั่งปัจจุบัน

2. ลักษณะทางกายภาพ

2.1 ที่ตั้งและเขตการปกครอง

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดหนึ่งใน 8 จังหวัดของภาคตะวันตกของ ประเทศซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 46,092 ตารางกิโลเมตร หรือ 28,807,500 ไร่ คิดเป็นเนื้อ ที่ 8.9% ของพื้นที่ทั้งประเทศ จังหวัดอื่นๆ ของภาคตะวันตก ได้แก่ สมุทรสาคร สมุทร- สงคราม นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี และเพชรบุรี

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ซึ่งเป็นจังหวัดใต้สุดของภาคตะวันตก ตั้งอยู่ระหว่าง เส้นรุ้งที่ 10 องศา 48 ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 99 องศา 48 ลิปดาตะวันออก มีระยะห่าง จากกรุงเทพฯ ประมาณ 284 กิโลเมตร โดยทางรถยนต์ ตัวจังหวัดเป็นรูปแคบยาวโดยมีความ ยาวจากเหนือจดใต้ประมาณ 211 กิโลเมตร มีส่วนกว้างที่สุดของจังหวัดอยู่ที่อำเภอหัวหิน ประมาณ 60 กิโลเมตร และส่วนแคบที่สุดอยู่ที่ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองกว้างประมาณ 12 กิโลเมตร

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพื้นที่ 6,367.62 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,979,375 ไร่ เท่ากับพื้นที่ 13.81% ของพื้นที่ในภาค เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ในภาครองจากจังหวัดกาญจนบุรี (19,483 ตารางกิโลเมตร) โดยมีอาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดกับจังหวัดเพชรบุรี
ทิศใต้	ติดกับจังหวัดชุมพร
ทิศตะวันออก	จดอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดกับสหภาพพม่า

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แบ่งส่วนราชการออกเป็นส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น
(แผนที่ 3.1) ดังนี้คือ

- ส่วนภูมิภาค แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ ซึ่งประกอบด้วย
38 ตำบล และ 273 หมู่บ้าน คือ

1. อำเภอเมือง	มี 6 ตำบล	47 หมู่บ้าน	พื้นที่ 1,043.249 กม ²
2. อำเภอหัวหิน	มี 4 ตำบล	22 หมู่บ้าน	พื้นที่ 911.0 กม ²
3. อำเภอปราณบุรี	มี 7 ตำบล	54 หมู่บ้าน	พื้นที่ 1,539.371 กม ²
4. อำเภอกุยบุรี	มี 7 ตำบล	39 หมู่บ้าน	พื้นที่ 750.0 กม ²
5. อำเภอทับสะแก	มี 5 ตำบล	41 หมู่บ้าน	พื้นที่ 518.0 กม ²
6. อำเภอบางสะพาน	มี 5 ตำบล	43 หมู่บ้าน	พื้นที่ 876.0 กม ²
7. อำเภอบางสะพานน้อย	มี 4 ตำบล	27 หมู่บ้าน	พื้นที่ 720.0 กม ²

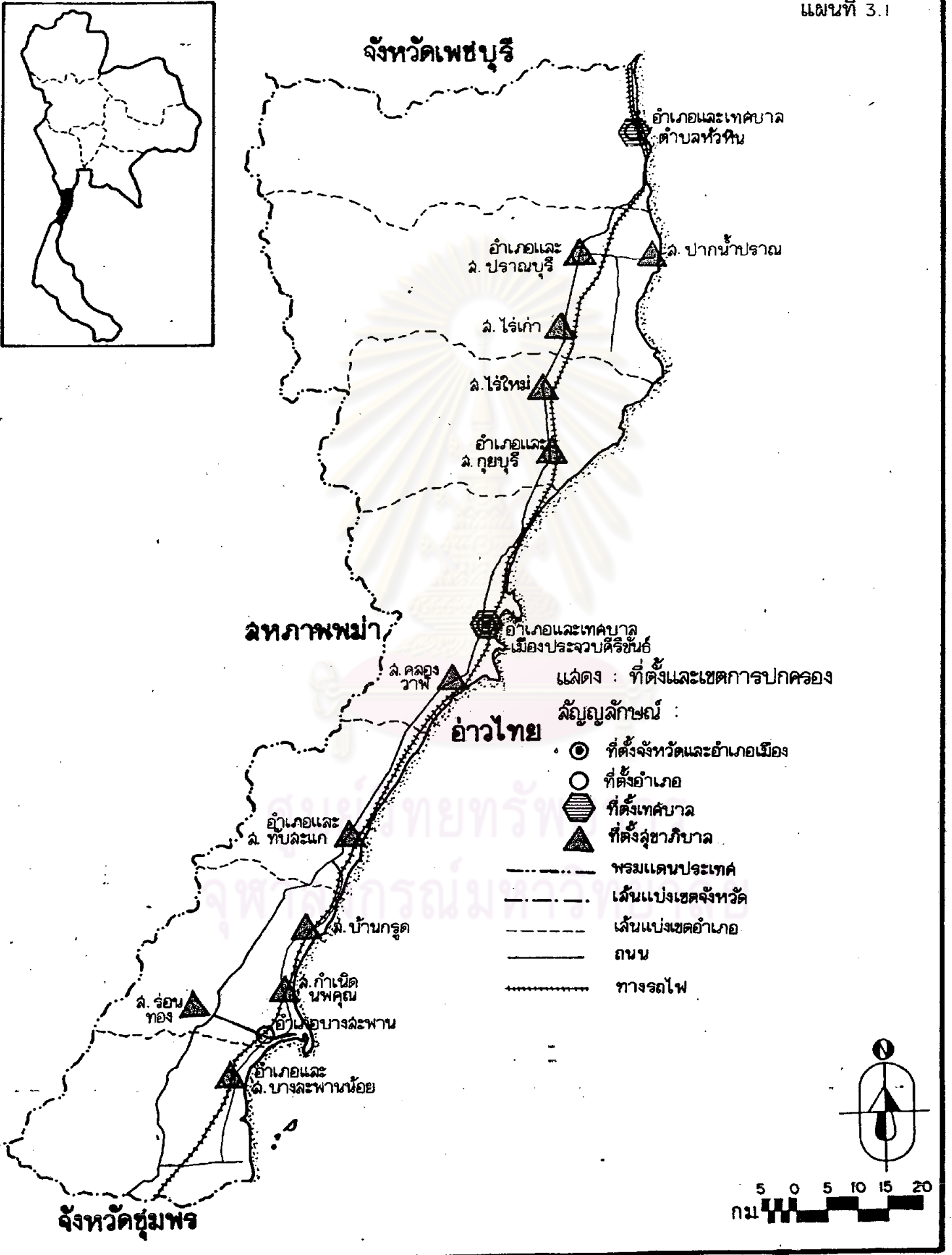
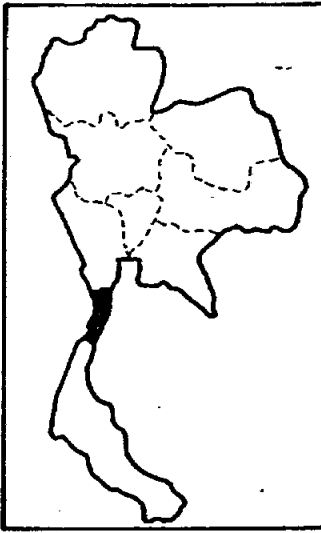
- ส่วนท้องถิ่น มีองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 2 แห่ง คือ

1. เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์
2. เทศบาลตำบลหัวหิน

และแบ่งเป็นสุขาภิบาล 11 แห่ง คือ

1. สุขาภิบาลคลองวาฬ	อำเภอเมือง
2. สุขาภิบาลปราณบุรี	อำเภอปราณบุรี
3. สุขาภิบาลปากน้ำปราณ	อำเภอปราณบุรี
4. สุขาภิบาลไร่เก่า	อำเภอปราณบุรี
5. สุขาภิบาลไร่ใหม่	อำเภอกุยบุรี
6. สุขาภิบาลกุยบุรี	อำเภอกุยบุรี
7. สุขาภิบาลทับสะแก	อำเภอทับสะแก
8. สุขาภิบาลบ้านกรูด	อำเภอบางสะพาน
9. สุขาภิบาลกำเนิดคนพูน	อำเภอบางสะพาน
10. สุขาภิบาลร้อนทอง	อำเภอบางสะพาน

แผนที่ 3.1

จังหวัดเพชรบุรี

อำเภอและเทศบาล ตำบลหัวหิน

อำเภอและ อ. ปราณบุรี

อ. ปากน้ำปราณ

อ. ไร่เก่า

อ. ไร่ใหม่

อำเภอและ อ. กุยบุรี

ลพบุรี

อำเภอและเทศบาล เมืองประจวบคีรีขันธ์

อ. คลองวาฬ

แสดง : ที่ตั้งและเขตการปกครอง

อำเภอไทย

สัญลักษณ์ :

● ที่ตั้งจังหวัดและอำเภอเมือง

○ ที่ตั้งอำเภอ

◐ ที่ตั้งเทศบาล

▲ ที่ตั้งสุขาภิบาล

--- พรมแดนประเทศ

- - - - - เส้นแบ่งเขตจังหวัด

- - - - - เส้นแบ่งเขตอำเภอ

— ถนน

⋯⋯⋯ ทางรถไฟ

อำเภอและ อ. ทับละม้าย

อ. บ้านกรูด

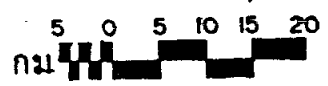
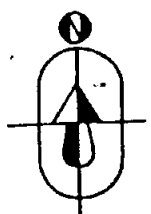
อ. ร่อนทอง

อ. กำเนิดนพคุณ

อำเภอบางละม้าย

อำเภอและ อ. บางละม้ายน้อย

จังหวัดชุมพร

11. สุขาภิบาลบางสะพานน้อย

อำเภอบางสะพานน้อย

2.2 สภาพทางภูมิศาสตร์

2.2.1 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปไม่ร้อน หรือหนาวจนเกินไป ความชื้นของอากาศปานกลางเนื่องจากอยู่ใกล้ทะเล คือประมาณ 65% อุณหภูมิโดยเฉลี่ยในช่วง 25 ปี (ปี พ.ศ.2494-2518) ประมาณ 27.4 องศาเซลเซียส นับว่าประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีอากาศอบอุ่นตลอดทั้งปี เนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งที่ติดกับทะเลจึงได้รับลมทะเล ช่วยลดอุณหภูมิในช่วงฤดูร้อนและทำให้ฤดูหนาวอบอุ่นขึ้น เดือนที่มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่เดือนเมษายน ประมาณ 29.3 องศาเซลเซียส ส่วนเดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุดได้แก่เดือนมกราคม ประมาณ 25.3 องศาเซลเซียส ความแตกต่างของอุณหภูมิตลอดปีค่อนข้างต่ำ จึงสามารถที่จะเป็นจังหวัดสำหรับการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีลมพัด ผ่านทุกฤดูกาล ในฤดูหนาวจะพัดจากทิศเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือและค่อน ๆ เปลี่ยนเป็นลมตะวันออกเฉียงใต้ และทิศใต้ในฤดูร้อน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีฤดูกาล 3 ฤดู คือ

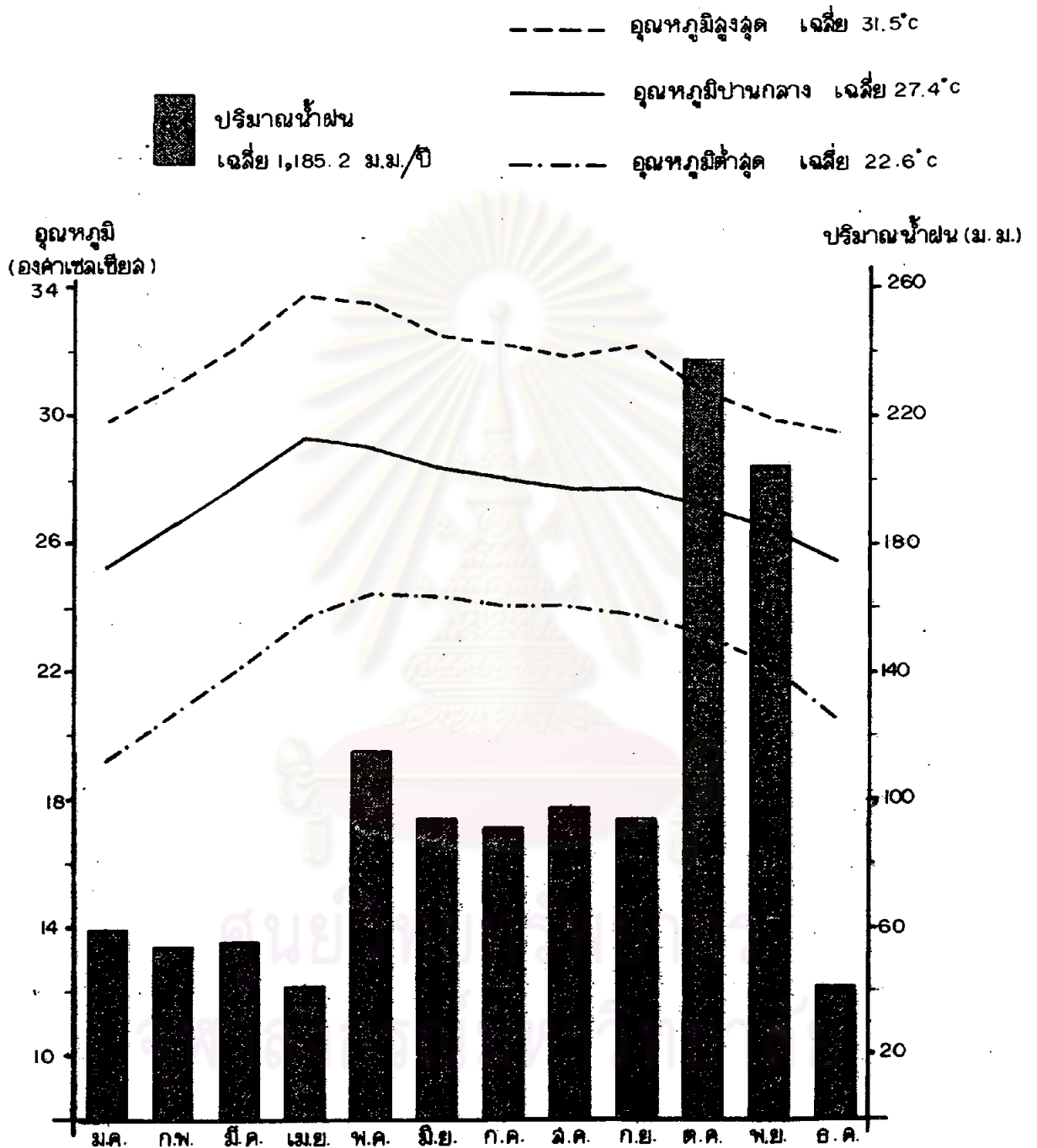
- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม รวม 4 เดือน
- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน - ตุลาคม รวม 5 เดือน
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - มกราคม รวม 3 เดือน

แม้ว่าช่วงฤดูฝนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะยาวนานกว่าฤดูอื่น ๆ ก็อยาวนานถึง 5 เดือน แต่เมื่อพิจารณาถึงปริมาณของน้ำฝนแล้วพบว่า ฝนจะเริ่มตกในราวปลายเดือนพฤษภาคม และต้นเดือนมิถุนายน แล้วจะทิ้งช่วงไปตกในราวเดือนตุลาคมและเดือนพฤศจิกายนระยะฝนตกจริงๆ จึงสั้นมาก และปริมาณฝนที่ได้รับก็ไม่สู้จะมากนักเนื่องจากมีทิวเขาตะนาวศรีกั้นขวางอยู่ด้านซีกตะวันตก ปริมาณฝนตกโดยเฉลี่ยในช่วง 25 ปี (พ.ศ.2494-2518) ประมาณ 1,185 มม.ต่อปี เดือนที่เฉลี่ยมีปริมาณฝนตกมากที่สุดคือเดือนตุลาคม ประมาณ 237.0 มม. แต่เดือนที่มีฝนตกมากที่สุดคือเดือนสิงหาคมเฉลี่ยแล้วตกประมาณ 20 วัน (ตาราง 3.1 และแผนภูมิ 3.1)

ตารางที่ 3.1 อุณหภูมิและปริมาณน้ำฝนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยเฉลี่ยในช่วง 25 ปี
(ปี พ.ศ.2494-2518)

เดือน	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)			น้ำฝน	
	เฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด	ปริมาณ (มม.)	วันฝนตก (วัน)
มกราคม	25.3	29.7	19.3	59.8	3.2
กุมภาพันธ์	26.6	30.9	20.7	53.9	4.4
มีนาคม	27.9	32.2	22.2	55.7	4.3
เมษายน	29.3	33.7	23.7	41.7	4.6
พฤษภาคม	29.0	33.5	24.4	115.2	11.8
มิถุนายน	28.3	32.5	24.3	94.5	17.0
กรกฎาคม	28.0	32.2	24.0	91.1	17.3
สิงหาคม	27.7	31.8	24.0	97.0	19.9
กันยายน	27.8	32.1	23.7	93.2	15.0
ตุลาคม	27.1	30.7	23.1	237.0	17.4
พฤศจิกายน	26.5	29.9	22.1	204.2	9.3
ธันวาคม	25.6	29.5	20.5	41.9	3.4
รวมตลอดปี	-	-	-	1,185.2	127.6
เฉลี่ยตลอดปี	27.4	31.5	22.6	-	-

ที่มา : กองภูมิอากาศ กรมอุตุนิยมวิทยา

แผนภูมิ 3.1

อุณหภูมิและปริมาณน้ำฝนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เฉลี่ยในช่วง 25 ปี

(พ.ศ.2494-2518)

2.2.2 สภาพภูมิประเทศ (แผนที่ 3.2)

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

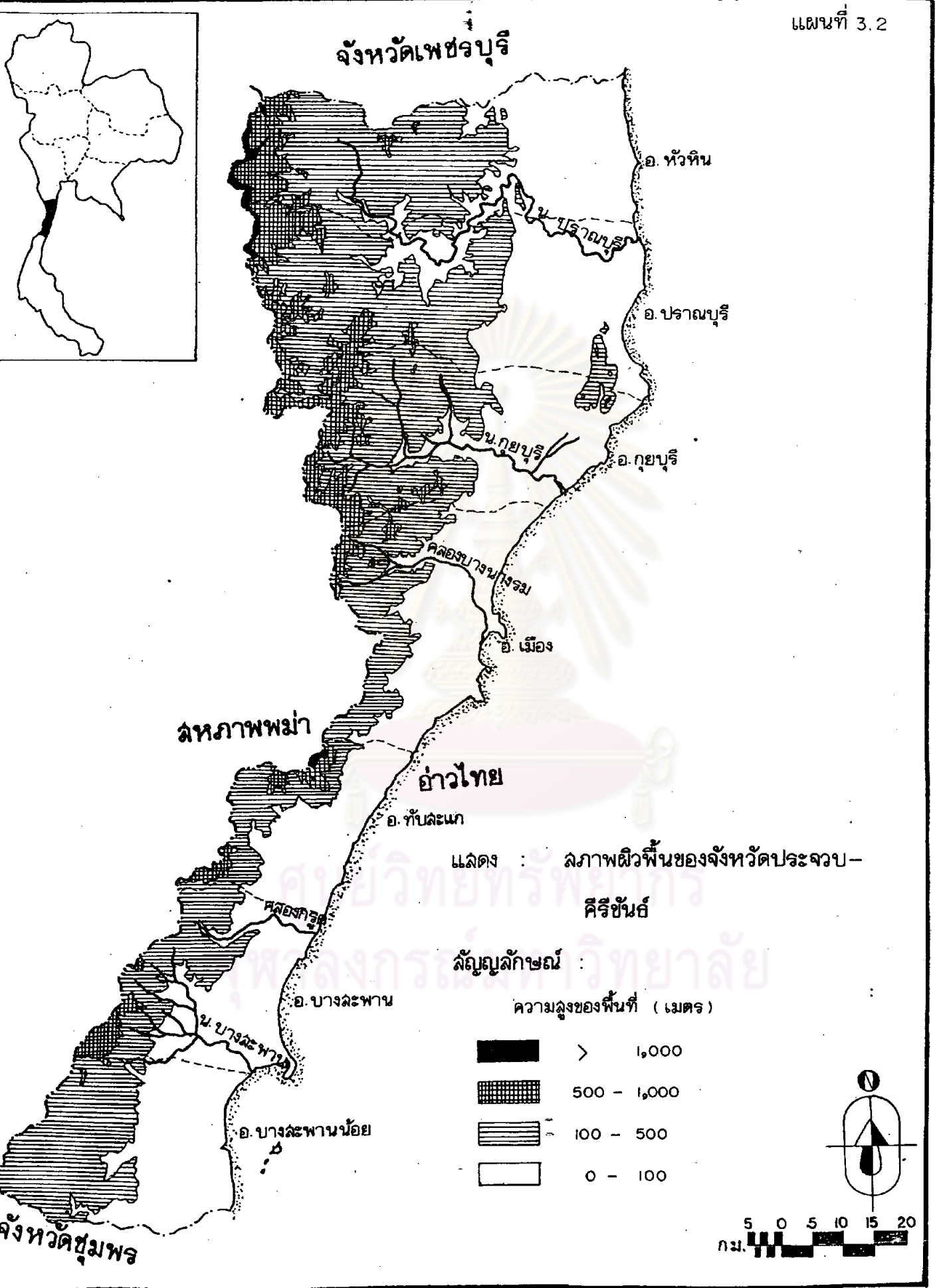
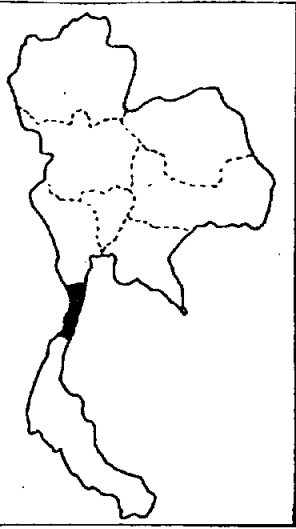
ด้านทิศตะวันตก จากเหนือจดใต้เป็นทิวเขาสลับซับซ้อนกันเป็นพิค ด้านตะวันตกสุดเป็นทิวเขาตะนาวศรีซึ่งกันเป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับพม่า ความสูงโดยเฉลี่ยของเทือกเขาด้านตะวันตกประมาณ 750 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล (สูงสุด 1,215 เมตร และต่ำสุด 306 เมตร) พื้นที่เป็นบริเวณป่าเสียส่วนใหญ่

ด้านตะวันออก จากเหนือจดใต้จดทะเลโดยตลอด ความยาวของชายทะเลด้านนี้รวมทั้งสิ้น 224.8 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบชายทะเลที่มีป่าละเมาะ และภูเขาสลับบ้างเล็กน้อย เทือกเขาที่สำคัญด้านนี้ คือ เทือกเขาสามร้อยยอด ความสูงจากระดับน้ำทะเลด้านตะวันออกโดยเฉลี่ยประมาณ 1-5 เมตร มีเกาะและอ่าวหลายแห่งซึ่งเหมาะแก่การประกอบอาชีพประมง

จะเห็นว่าพื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดมีความลาดชัน (Slope Gradient) ค่อนข้างสูง เป็นที่ราบ ราบลุ่ม และภูเขาสลับกัน พื้นที่ที่มีความลาดเอียงจากด้านตะวันตกมายังชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ดังนั้นจึงเกิดมีลำห้วยอยู่กระจัดกระจายทั่วไป ในทะเลอ่าวไทยใกล้ชายฝั่งมีเกาะเล็กเกาะน้อยจำนวน 17 เกาะ อยู่ในท้องที่อำเภอเมือง 8 เกาะ อำเภอหัวหิน 3 เกาะ อำเภอปราณบุรี 3 เกาะ และอำเภอบางสะพานน้อย 3 เกาะ แต่มีประชาชนอาศัยอยู่เพียง 2 เกาะ ได้แก่ เกาะจวน และเกาะทะลุ (ศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2524:2-3)

2.3 ลักษณะดินและการใช้ที่ดิน

สภาพดินส่วนใหญ่ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นดินปนทราย ลึกลงไปในตัวดินเล็กน้อยเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย บางแห่งจะพบดินเหนียวปนลูกรังอยู่ด้วย และบางแห่งจะปนหินโดยเฉพาะถ้าจุดเจาะลึกลงไปประมาณ 2-3 เมตร จะเป็นก้อนหินและกรวดกลมปนอยู่เป็นชั้นหนา ดินโดยทั่วไปของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จึงเหมาะกับการปลูกพืชไร่มากกว่าการทำนา

จังหวัดเพชรบุรี

อ. หัวหิน

น. ปรุฉิมบุรี

อ. ปรุฉิมบุรี

น. กยบุรี

อ. กยบุรี

คลองบางนางรม

อ. เมือง

ลหภาพพม่า

อ่าวไทย

อ. ทับละมบก

แสดง : สภาพผิวพื้นของจังหวัดประจวบ-คีรีขันธ์

สัญลักษณ์ :

ความสูงของพื้นที่ (เมตร)

	> 1,000
	500 - 1,000
	100 - 500
	0 - 100

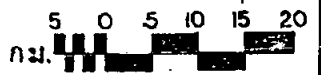
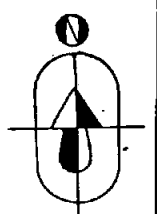
คลองกรวด

อ. บางละพาน

น. บางละพาน

อ. บางละพานน้อย

จังหวัดชุมพร

การใช้ที่ดินของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในปี พ.ศ.2523 สามารถแบ่งออกเป็นพื้นที่ป่าประมาณ 50% และพื้นที่เพาะปลูกอีกประมาณ 45% ที่เหลืออีกประมาณ 5% เป็นการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ เช่น เป็นพื้นที่เมือง เป็นที่ลุ่ม เขืองแร่ เป็นต้น (แผนที่ 3.3)

ในพื้นที่ป่าประมาณ 50% หรือ 2,051,935 ไร่ นั้นสามารถแยกย่อยออกเป็นป่าดิบชื้นประมาณ 72.3% ซึ่งจะอยู่บริเวณซีกตะวันตกของจังหวัดที่เป็นทิวเขาตะนาวศรีเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่ป่าประมาณ 15.7% เป็นป่าดิบแล้ง 6.4% เป็นป่าดิบชื้นที่ถูกทำลายที่เหลือเป็นป่าลักษณะต่างๆ เช่น ป่าไผ่ ป่าสน ป่าละเมาะ ป่าชายเลน

ส่วนพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 1,782,687 ไร่ สามารถแยกย่อยเป็นพื้นที่เพาะปลูกสวนผลไม้ผสมประมาณ 42.9% ปลูกสับปะรด 22.43% ปลูกมะพร้าว 16.29% บริเวณที่ปลูกพืชไร่ สวนผลไม้ผสมและสับปะรดจะมีมากบริเวณที่ราบตอนบนของจังหวัดบริเวณอำเภอหัวหิน ปรากฏบุรี และกุยบุรี และอำเภอเมือง บริเวณที่ราบลัดจากอำเภอเมืองลงไปทางใต้จะใช้ที่ดินในการปลูกมะพร้าวเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่เพาะปลูกอีกประมาณ 7.88% ใช้ทำนาข้าว 9.08% ปลูกอ้อย ส่วนพื้นที่ที่เหลือใช้ปลูกมันสำปะหลัง ตาล หม่อน และผักต่างๆ

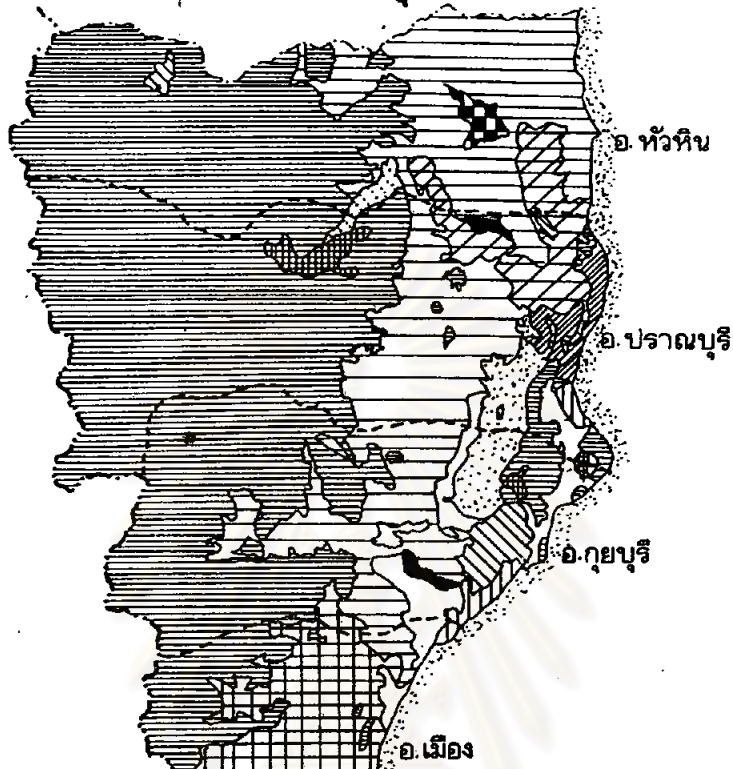
จะเห็นได้ว่า การใช้ที่ดินของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความสัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศอย่างมาก พื้นที่ป่าที่ยังมีอยู่มากพอสมควรจะอยู่ในบริเวณทิวเขาตะนาวศรีด้านตะวันตกของจังหวัดที่การเข้าถึง และการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เขายังเป็นไปได้น้อย และด้านตะวันออกบริเวณที่ประกาศเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ส่วนการเพาะปลูกจะใช้พื้นที่บริเวณด้านตะวันออกตั้งแต่เชิงเขาตะนาวศรีไปจนถึงชายทะเล และเมื่อพื้นที่ราบเริ่มหมดไปจะมีการบุกรุกเข้าไปในเขตป่าบริเวณเชิงเขาก่อนเห็นได้จากบริเวณป่าเสื่อมโทรมในปัจจุบัน

2.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

2.4.1 แหล่งน้ำและการชลประทาน

แม้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะมีลำห้วย 71 สาย และหนองน้ำ 41 แห่ง กระจุกกระจายอยู่ทั่วไป แต่สภาพดินส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นดินร่วนปนทรายซึ่งมีลักษณะไม่อุ้มน้ำ ทำให้ลำห้วยลำธารเหล่านั้นไม่มีน้ำตลอดปี น้ำฝนที่ได้รับส่วนหนึ่งจะซึมลงสู่ใต้ดิน

จังหวัดเพชรบุรี

สหภาพพม่า

อำเภอไทย

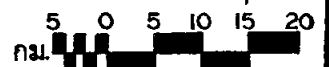
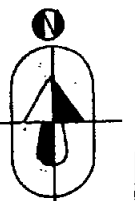
แสดง: การใช้ที่ดินจังหวัดประจวบ-คีรีขันธ์ (ปีพ.ศ. 2523)

สัญลักษณ์:

- ขางพาราที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์
- ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์
- ดงหน่อ
- ลวนผสม-พืชไร่
- ตัวเมือง/หมู่บ้าน
- เหมืองแร่

- พื้นที่ป่าสมบูรณ์
- ป่าเต็งรัง
- ลวนป่า
- พืชไร่
- นาข้าว
- มะพร้าว
- มะพร้าว-พืชไร่
- นา-มะพร้าว
- แหล่งน้ำ
- ที่ลุ่ม
- มะพร้าวที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์

ที่มา: กองจำแนกที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

จังหวัดชุมพร

และอีกส่วนหนึ่งจะไหลลงสู่ทะเลเนื่องจากความลาดเอียงของพื้นที่ ฉะนั้นน้ำจะมีมากเฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น ส่วนในฤดูแล้งน้ำจะแห้งเสียเป็นส่วนใหญ่ จะมีน้ำอยู่บ้างเป็นบางช่วง จึงใช้ประโยชน์ทางด้านการเกษตรได้น้อยมาก แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดมี 5 สาย ซึ่งมีความกำเนิดจากเทือกเขาตะนาวศรีและไหลลงอ่าวไทยทั้งสิ้น คือ

1. แม่น้ำปรางบุรี ยาวประมาณ 130 กม. อยู่ในท้องที่อำเภอปรางบุรี
2. แม่น้ำกุยบุรี ยาวประมาณ 25 กม. อยู่ในท้องที่อำเภอกุยบุรี
3. แม่น้ำบางสะพาน ยาวประมาณ 40 กม. อยู่ในท้องที่อำเภอบางสะพาน
4. คลองบางนางรม ยาวประมาณ 20 กม. อยู่ในท้องที่อำเภอเมือง
5. คลองกรูด ยาวประมาณ 25 กม. อยู่ในท้องที่อำเภอบางสะพาน

แม้ว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะมีปริมาณฝนตกถึงปีละประมาณ 1,185 มม.

ต่อปี แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่ลาดเอียงจากด้านตะวันตกสู่อ่าวไทยทางด้านตะวันออก และสภาพดินที่เป็นดินปนทรายไม่อุ้มน้ำ ทำให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต้องประสบกับภาวะความแห้งแล้งเพราะการขาดแคลนน้ำเป็นประจำ โดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยน้ำฝนเป็นแหล่งน้ำสำคัญ ฉะนั้นการชลประทานจึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดหาน้ำไว้เพื่อบริโภคและอุปโภคของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เหมือนจังหวัดอื่น ๆ โครงการชลประทานที่สำคัญของจังหวัดมี 2 แห่ง คือ

1. โครงการชลประทานปรางบุรี เป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัด กักเก็บน้ำบริเวณต้นน้ำของแม่น้ำปรางบุรีในเขตอำเภอปรางบุรี สามารถกักเก็บน้ำได้ถึง 445 ล้านลูกบาศก์เมตร มีคลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ และอาคารประกอบเพื่อเพิ่มผลผลิตด้านการเกษตรเป็นพื้นที่ถึง 220,000 ไร่ ในเขตอำเภอปรางบุรี กุยบุรี และอำเภอเมืองบางส่วน และยังเป็นแหล่งน้ำดิบที่ส่งไปทำน้ำประปาบริการแก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหัวหินอีกด้วย

2. โครงการชลประทานยางชุม เป็นเขื่อนกักเก็บน้ำบริเวณต้นน้ำของแม่น้ำกุยบุรีในเขตอำเภอกุยบุรี สามารถกักเก็บน้ำได้ประมาณ 32 ล้านลูกบาศก์เมตร และส่งน้ำให้กับพื้นที่เกษตรในอำเภอกุยบุรี และบริเวณใกล้เคียงได้ประมาณ 11,000 ไร่

โครงการชลประทานที่สำคัญทั้งสองนี้สามารถให้การบริการน้ำอุปโภค และ บริโภคแก่ประชาชนในพื้นที่บริเวณตอนเหนือของจังหวัดตั้งแต่อำเภอหัวหินจนถึงอำเภอเมืองเป็น ส่วนใหญ่ ส่วนในบริเวณตอนใต้ของจังหวัดตั้งแต่อำเภอบ้านชะเอมจนถึงอำเภอบางสะพานน้อยมี เพียงอ่างเก็บน้ำหรือฝายท่อน้ำเล็ก ๆ เท่านั้น (ตาราง 3.2 แผนที่ 3.4) ที่ใช้ในการเกษตร และบริโภคเนื่องจากไม่มีแหล่งน้ำหรือแม่น้ำสายใหญ่ ๆ เหมือนในพื้นที่บริเวณตอนเหนือของ จังหวัด ฉะนั้นปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำยังคงเป็นปัญหาของพื้นที่บริเวณนี้

2.4.2 แร่ธาตุ

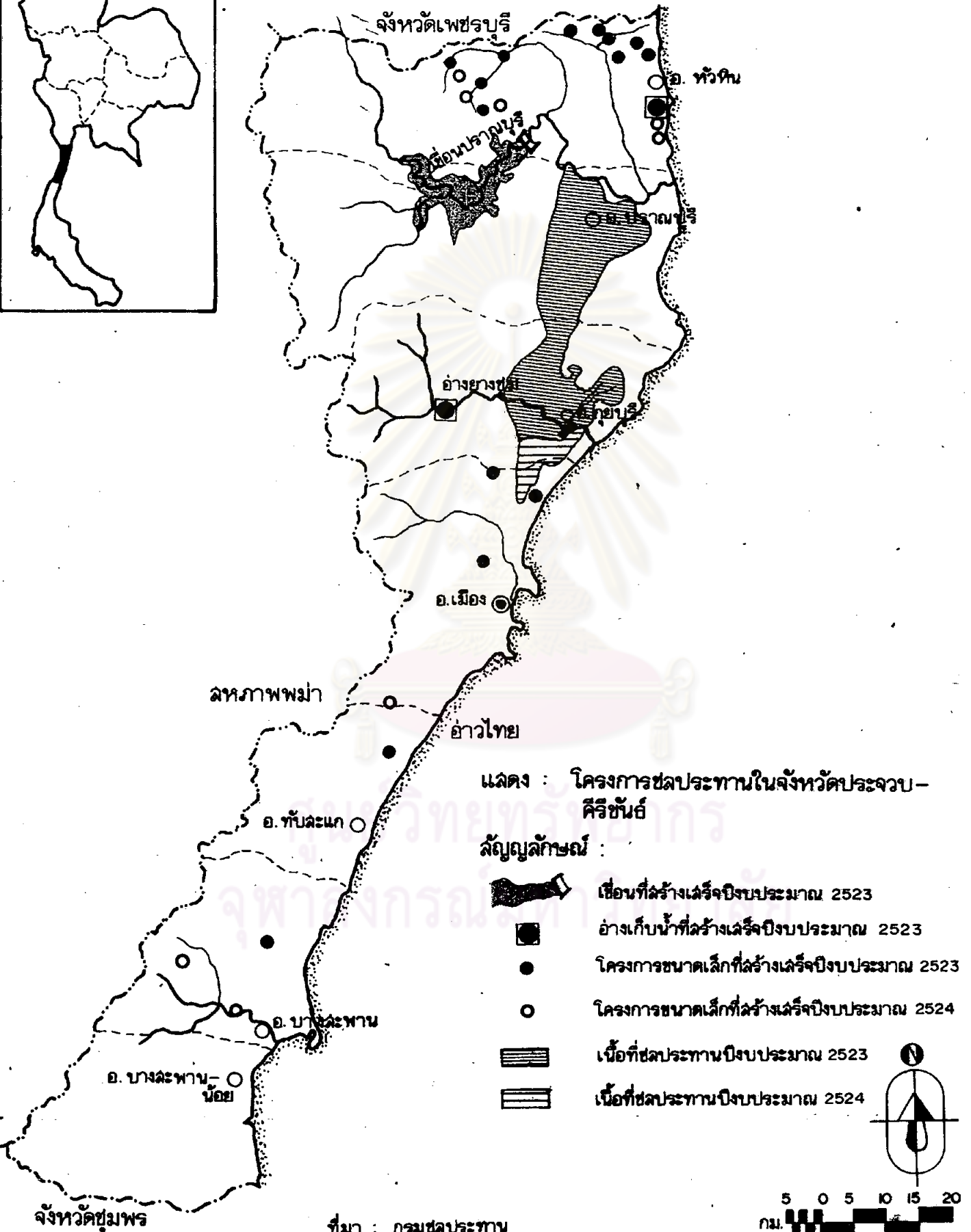
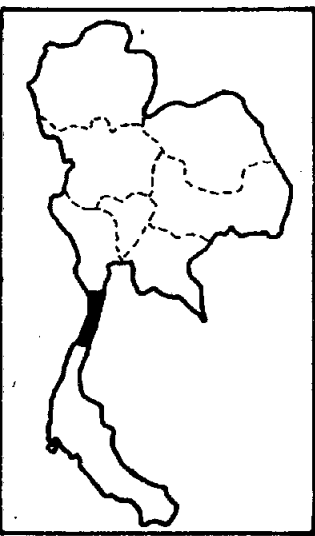
แร่ธาตุที่พบในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ แร่ควอตซ์ ดีบุก ตะกั่ว ฟลูออไรท์ เซอร์คอน โมนาไซต์ หินอ่อน วุลแฟลม และทองคำ แร่เหล่านี้จะอยู่บริเวณ ชิกตะวันตก ซึ่งเป็นแถบเทือกเขาตะนาวศรีของอำเภอทางตอนใต้ของจังหวัด คือ ทัพสะแก บางสะพาน และบางสะพานน้อยเป็นส่วนใหญ่ (แผนที่ 3.5)

2.4.3 แหล่งท่องเที่ยว

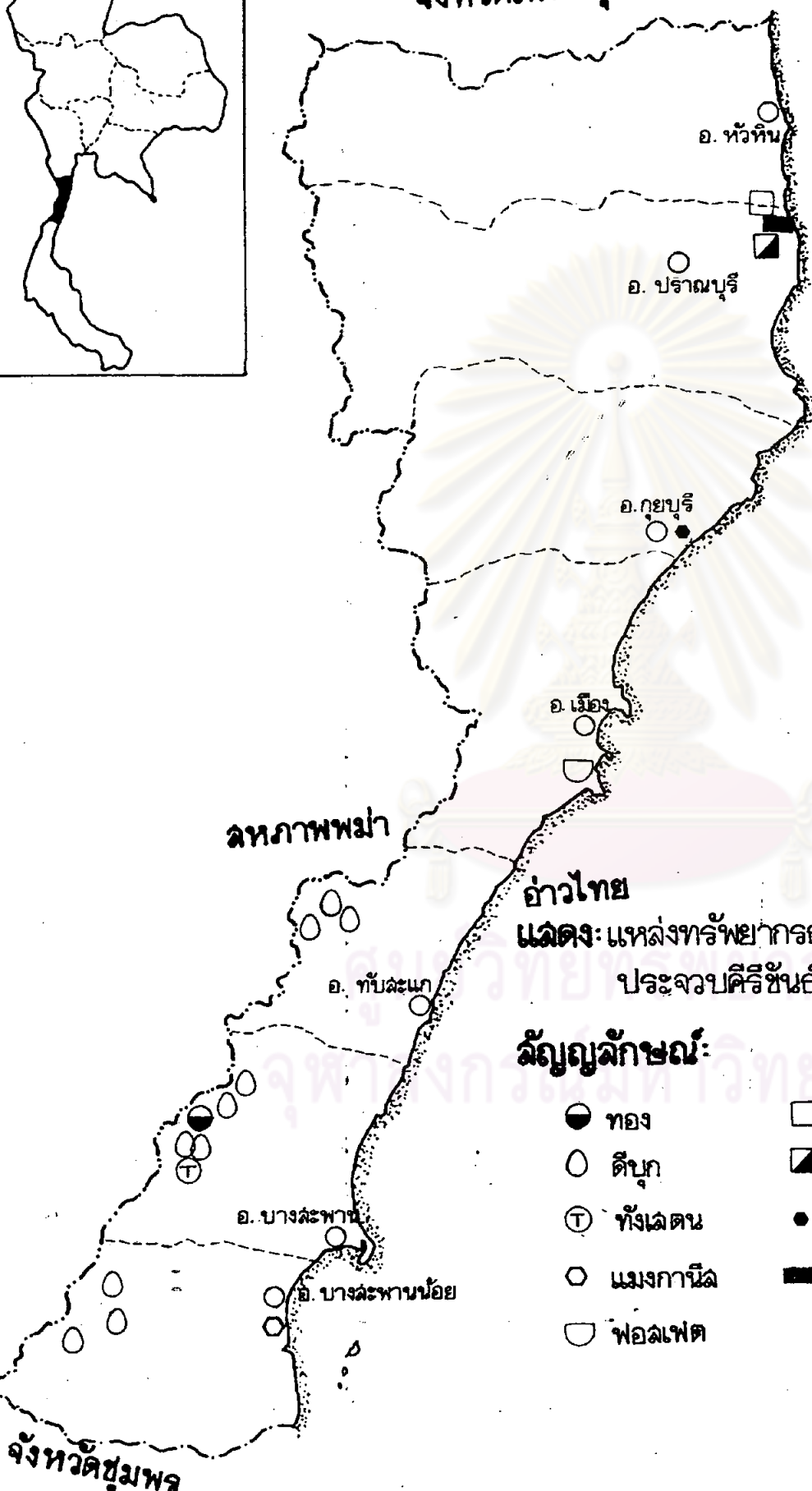
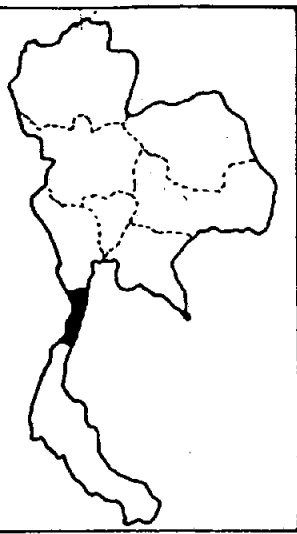
เป็นทรัพยากรธรรมชาติอีกอย่างหนึ่งซึ่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีอยู่มาก แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงาม กล่าวได้ว่าทุก อำเภอในจังหวัดจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่ทั้งสิ้น เช่น หาดหัวหิน อุทยานแห่งชาติ เขาสามร้อยยอด น้ำตกห้วยยาง หาดวนกร อ่าวแม่รำพึง เกาะทะลุ และน้ำตกวังไทร เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวที่สำรวจพบในปัจจุบันมีมากกว่า 30 แห่ง และน่าจะเป็นอุตสาหกรรม ที่สำคัญของจังหวัดได้ในอนาคต ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดในบทต่อไป

2.4.4 ป่าไม้

ทางด้านตะวันตกของจังหวัดพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นป่าตลอดแนวเขตจังหวัด ไม้ที่สำคัญได้แก่ ไม้ยาง ยุง ตะแบก ตะเคียน จำปา นาคบุตร แต่ในปัจจุบันปรากฏว่าราษฎร ได้บุกรุกเข้าไปทำลายป่าเพื่อเปิดเป็นที่ดินทำประโยชน์เสียเป็นจำนวนมากแล้ว ทำให้พื้นที่ป่า ไม้ของจังหวัดซึ่งแต่เดิมมีประมาณ 45% ของพื้นที่ในปัจจุบันลดเหลือเพียงประมาณ 25-30% เท่านั้นที่ยังมีสภาพที่สมบูรณ์อยู่ ป่าสงวนที่นับว่ายังคงความสมบูรณ์อยู่ในขณะนี้ได้แก่ ป่าสงวน แห่งชาติเขาไชยราชคลองกรูด ซึ่งเป็นแหล่งน้ำกลองบางทะลุและคลองท่าชะ จังหวัดชุมพร

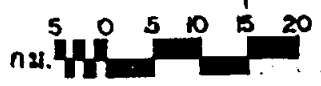
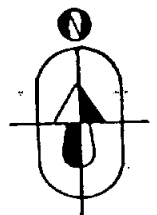
จังหวัดเพชรบุรี

แสดง: แหล่งทรัพยากรธรรมชาติจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์

สัญลักษณ์:

● ทอง	□ ดินMarl
○ ดินบุก	▣ แกรไฟท์
⊕ ทั้งเลตน	● เพทาย
○ แมงกานีล	■ เหล็ก
⊔ ฟอลเฟต	

จังหวัดชุมพร

(ศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2524:9-10) บำส่งงานแห่งชาติในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีทั้งสิ้น 14 แห่ง ดังในตารางที่ 3.3

2.5 การคมนาคม

ภาคตะวันตกมีโครงข่ายการคมนาคมค่อนข้างสะดวกที่สามารถติดต่อได้โดยตรงกับภาคกลาง โดยเฉพาะการคมนาคมทางบกทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ นอกจากนี้โครงข่ายการคมนาคมทางบกของภาคตะวันตกยังเป็นเส้นเชื่อมระหว่างภาคกลาง กับภาคใต้โดยอาศัยถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 หรือถนนสายเพชรเกษม และทางรถไฟสายใต้ด้วย (แผนที่ 3.6)

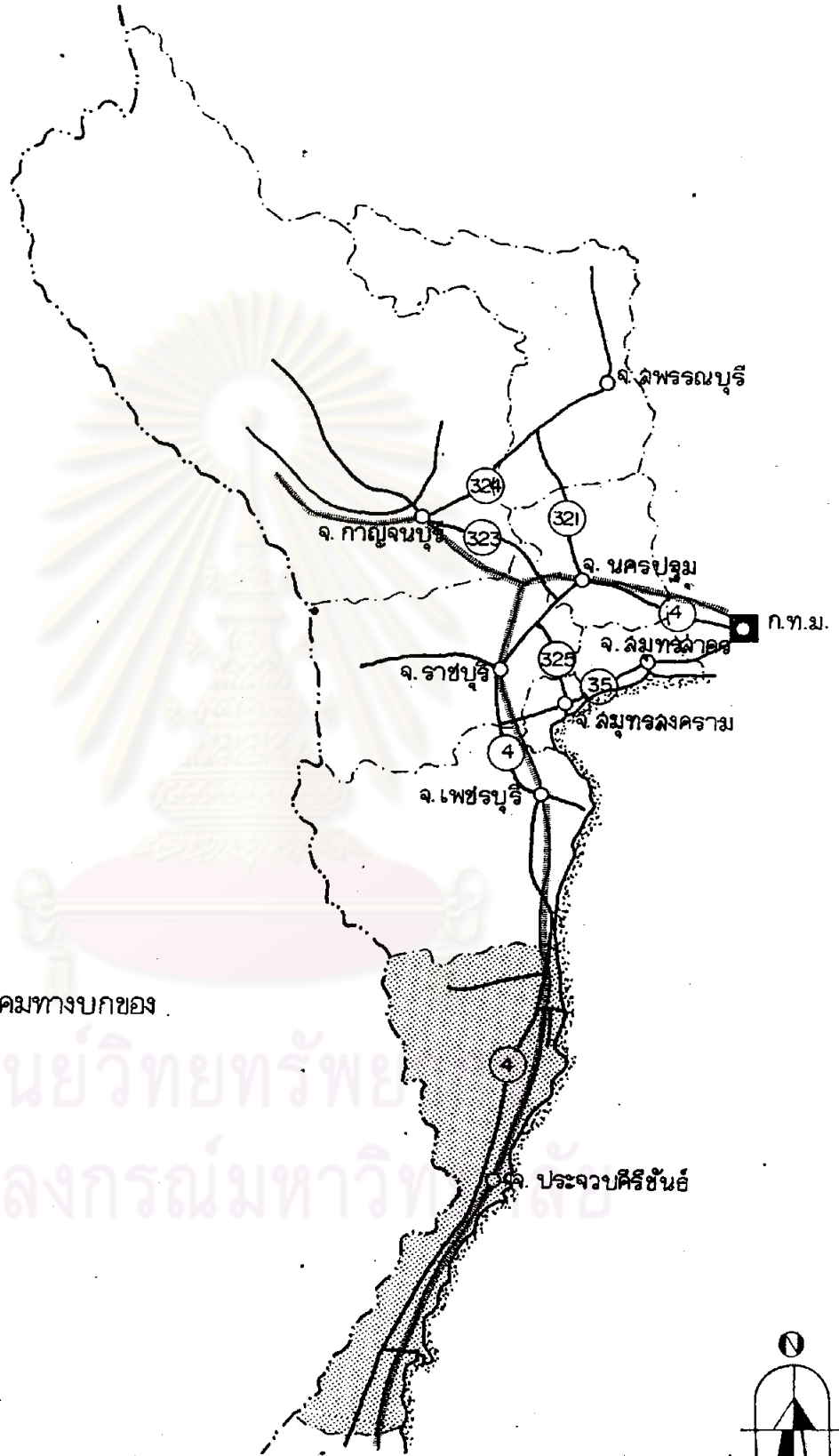
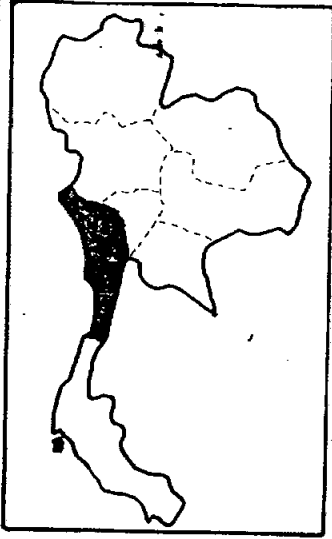
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่อยู่ใต้สุดของภาคตะวันตก ฉะนั้นจึงเปรียบเสมือนประตูที่เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้กับจังหวัดในภาคตะวันตก และกรุงเทพฯ โดยมีถนนสายเพชรเกษม หรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 เป็นถนนสายหลักทอดยาวผ่านกลางพื้นที่ราบของจังหวัดจากตอนเหนือสุดจนจรดใต้สุดเป็นถนนลาดยางโดยตลอด นอกจากถนนสายหลักนี้แล้ว ถนนย่อยอื่น ๆ ที่แยกจากถนนเพชรเกษมออกไปทั้ง 2 ข้าง เชื่อมระหว่างชุมชนในจังหวัด ส่วนใหญ่จะเป็นถนนลูกรังในความดูแลของ รพช. ซึ่งบางสายไม่สามารถใช้การได้ในฤดูฝน ปริมาณการจราจรของถนนเพชรเกษมในปี พ.ศ.2523 โดยเฉลี่ยประมาณ 2,298 คันต่อวัน โดยมีปริมาณการจราจรหนาแน่นที่สุดในช่วงระหว่างอำเภอกุยบุรีกับอำเภอเมืองประมาณ วันละ 4,273 คันต่อวัน ซึ่งในปัจจุบันถนนเพชรเกษมในช่วงนี้ยังอยู่ระหว่างการซ่อมปรับผิวถนนและขยายขอบถนนซึ่งคาดว่าจะเสร็จภายในปี พ.ศ.2525 ส่วนช่วงที่มีการจราจรเบาบางที่สุดคือช่วงระหว่างอำเภอบางสะพานน้อยกับจังหวัดชุมพรประมาณวันละ 1,575 คัน (แผนที่ 3.7)

รถโดยสารประจำทางที่วิ่งบริการระหว่างประจวบคีรีขันธ์ กับกรุงเทพฯ และจังหวัดข้างเคียง คือ ชุมพร และเพชรบุรีนั้นมีมากพอสมควร ทั้งรถโดยสารปรับอากาศและรถโดยสารธรรมดาประมาณวันละ 80 เที่ยว (รายละเอียดในบทที่ 6) นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาและกลับระหว่างกรุงเทพฯ และประจวบคีรีขันธ์ ภายในวันเดียวได้ โดยไม่มีปัญหาเรื่องการคอยรถประจำทาง

ตารางที่ 3.3 ป่าสงวนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปี พ.ศ.2524

อำเภอ	ป่าสงวนแห่งชาติ	พื้นที่ (ไร่)
ปราณบุรี	1. ป่าเขาสามร้อยยอด	62,187
	2. ป่าดอนเต็งรัง	818
	3. ป่าคลองเก่าและป่าคลองคอย	1,984
กุยบุรี	4. ป่ากุยบุรี (ครอบคลุมทั้งเขต อ.ปราณบุรี และ อ.เมือง)	915,625
เมืองประจวบคีรีขันธ์	5. ป่าคลองวาฬ	787
	6. ป่าเขาคาม่องคล้าย	862
ทับสะแก	7. ป่าวังควน ห้วยยาง (ครอบคลุมเขต อ.เมือง)	13,500
	8. ป่าทับสะแก	200,750
บางสะพาน	9. ป่ากลางอ่าว	1,200
	10. ป่าพุน้ำเค็ม (ครอบคลุม อ.บางสะพานน้อย)	61,162.5
	11. ป่าคลองแม่รำพึง	4,550
	12. ป่าเขาสีเสียด	237
บางสะพานน้อย	13. ป่าเขาไชยราช-คลองกรูด (ครอบคลุมทั้ง อ.บางสะพาน)	539,500
	14. ป่าเขากลอย	5,050
รวมพื้นที่ทั้งหมด		1,808,212.5

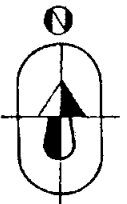
ที่มา : สำนักงานป่าไม้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

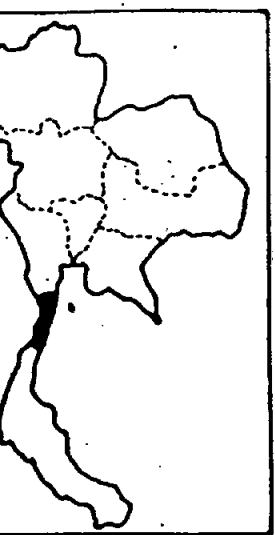

แสดง : โครงข่ายการคมนาคมทางบกของ
ภาคตะวันออก

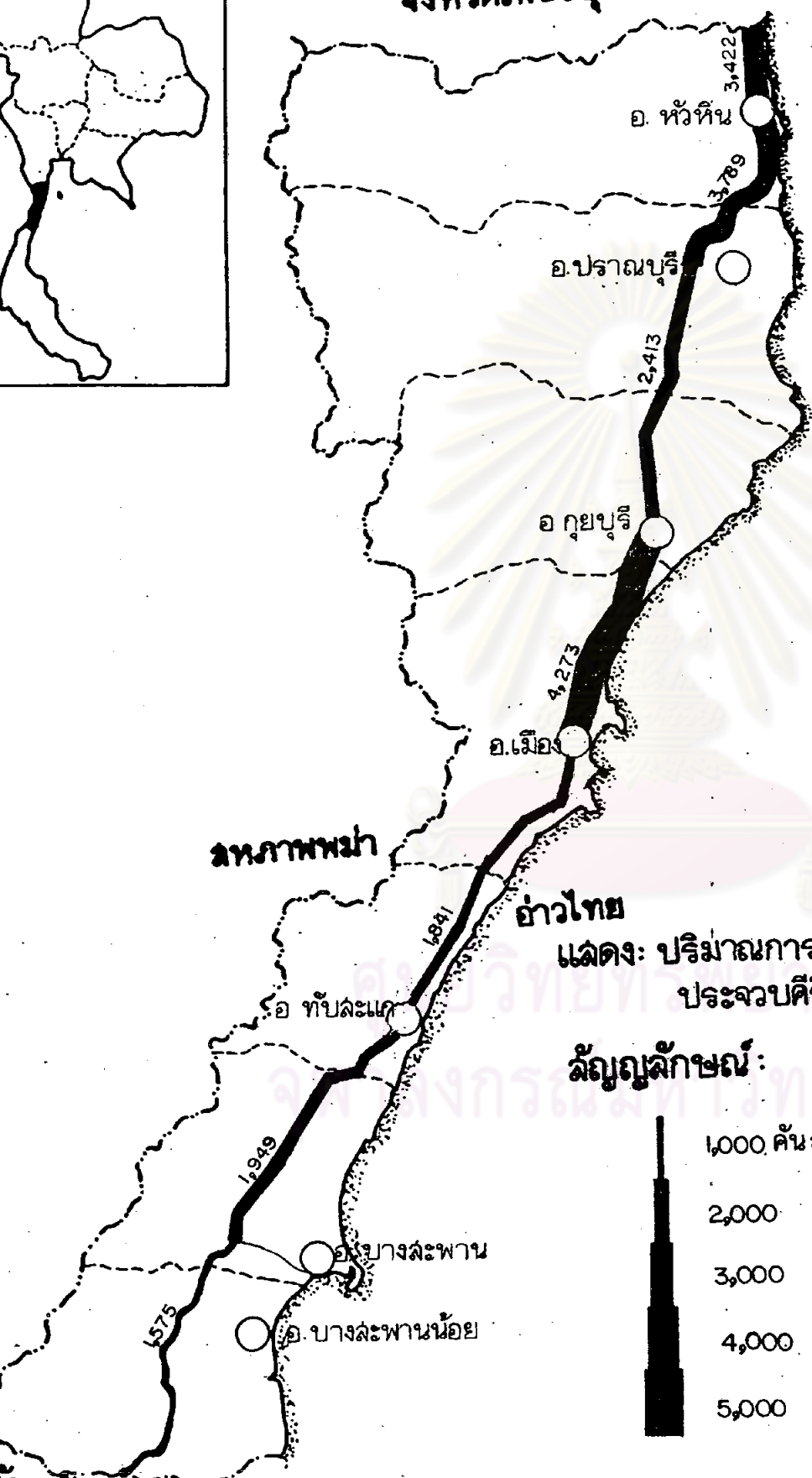
สัญลักษณ์ :

- ทางหลวง
- ทางรถไฟ

จังหวัดเพชรบุรี

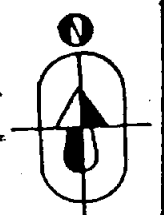
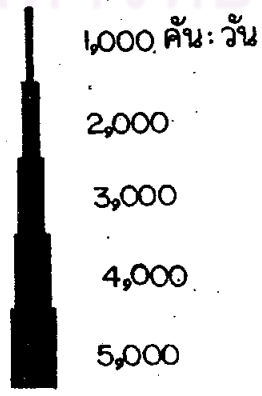

ลพาทพมา

อำเภอไทย

แสดง: ปริมาณการจราจรจังหวัด
ประจำปี พ.ศ. 2523

สัญลักษณ์:

จังหวัดชุมพร

ที่มา: กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม

ส่วนเส้นทางรถไฟสายใต้นั้นก็มีเส้นทางวิ่งจากเหนือสุดลงสู่ใต้สุดของจังหวัดเช่นกัน โดยมีสถานีอยู่ในอำเภอหัวหิน ปรากฏบุรี อำเภอเมือง และอำเภอบางสะพาน โดยมีขบวนรถไฟวันละประมาณ 3 เที่ยววิ่งระหว่างกรุงเทพฯ กับประจวบฯ และอีกวันละประมาณ 8 ขบวน ที่วิ่งระหว่างกรุงเทพฯ กับจังหวัดในภาคใต้ และแวะจอดที่สถานีต่างๆ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขบวนรถไฟส่วนใหญ่จะจอดแวะที่สถานีหัวหินมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีรถไฟเที่ยวพิเศษที่การรถไฟแห่งประเทศไทยจัดขึ้นวิ่งระหว่างกรุงเทพฯ-หัวหิน เพื่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในวันอาทิตย์และวันหยุดราชการอีกด้วย

การติดต่อคมนาคมทางเรือทั้งภายในจังหวัด และกับจังหวัดข้างเคียง มีน้อยมาก เนื่องจากไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ที่มีน้ำตลอดปีและที่สำคัญที่สุดคือการเดินทางทางเรือเสียเวลาและเสี่ยงอันตรายมากกว่าการเดินทางทางบกที่สะดวกและรวดเร็ว จึงไม่ได้รับความนิยม ส่วนการคมนาคมทางอากาศนับได้ว่าไม่มีเลย เนื่องจากสนามบินที่มีอยู่ 2 แห่งในจังหวัดคือที่อำเภอเมือง และหัวหินนั้นเป็นสนามบินที่ใช้ในทางราชการ มิได้เปิดให้ใช้ด้านการพาณิชย์

3. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ภาคตะวันตกนับว่าเป็นภาคที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีภาคหนึ่งของประเทศ ในปี พ.ศ. 2523 สามารถมีผลิตภัณฑ์รายภาคประมาณ 25,126.3 ล้านบาท หรือ 8.54% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ และเมื่อพิจารณาสาขาการผลิตรายย่อยแล้วจะพบว่า การประมงและการทำเหมืองแร่ของภาคตะวันตกมีสัดส่วนค่อนข้างสูง คือประมาณ 24.63% และ 20% ของการผลิตทั้งประเทศ และเมื่อพิจารณาถึงรายได้ต่อหัวแล้วจะพบว่าประชากรภาคตะวันตกมีรายได้ต่อหัวสูงกว่ารายได้ต่อหัวของประชากรทั้งประเทศประมาณ 1,800 บาท คือประชากรภาคตะวันตกมีรายได้ต่อหัวประมาณ 7,828 บาท ในขณะที่ประชากรทั้งประเทศมีรายได้ต่อหัวเพียง 6,038 บาทเท่านั้น

และเมื่อพิจารณาถึงบทบาทด้านเศรษฐกิจของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะพบว่าผลิตได้ประมาณ 1.14% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ หรือประมาณ 13.40% ของผลิตภัณฑ์รายภาค คือ ผลิตได้ประมาณ 3,366.2 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2523 สาขาการผลิตที่เด่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์คือด้านการเกษตรผลิตได้ประมาณ 19.13% ของภาคโดยเฉพาะในด้านการ

กลไกกรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์สามารถผลิตได้ถึง 23.95% ของภาค สาขาอื่น ๆ ที่เด่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้แก่การค้าปลีก/ส่ง และการประมงสามารถผลิตได้ประมาณ 15.12% และ 11.26% ของผลิตภัณฑ์รายภาค (ตาราง 3.4)

รายได้ต่อหัวของประชากรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้ต่อหัวประชากรของประเทศหรือภาคตะวันตก คือได้ประมาณ 10,135 บาท ในปี พ.ศ.2523 ในขณะที่จังหวัดราชบุรีมีรายได้ต่อหัวประมาณ 7,546 บาท และจังหวัดสุพรรณบุรีมีรายได้ต่อหัวประมาณ 4,421 บาท มีเพียงจังหวัดสมุทรสาครเท่านั้นที่มีรายได้ต่อหัวประชากรสูงกว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือประมาณ 14,384 บาท

3.1 โครงสร้างเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีอาชีพทำการเกษตร จากสถิติผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด ปี พ.ศ.2519-2523 พบว่ามากกว่าครึ่งมาจากภาคเกษตรกรรม คือประมาณ 55.15% ในปี พ.ศ.2519 และเพิ่มเป็น 58.27% ในปี พ.ศ.2523 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วจะพบว่าการกลไกกรมนั้นเองที่เป็นสาขาการผลิตสำคัญของจังหวัด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 มูลค่าผลผลิตประมาณ 1,235.4 ล้านบาท หรือ 43.35% มาจากการกลไกกรมและเพิ่มเป็น 1,961.5 ล้านบาท (48.84%) ในปี พ.ศ.2523 (ตาราง 3.5 และ 3.6)

อีกสาขาหนึ่งของการผลิตของจังหวัดที่สำคัญ คือการค้าปลีก/ส่ง ซึ่งผลิตได้ประมาณ 22% ของผลิตภัณฑ์ของจังหวัดมาโดยตลอดในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ส่วนการผลิตสาขาอื่นนั้นมีบทบาทค่อนข้างน้อย สาขาอุตสาหกรรมสามารถผลิตได้เพียงประมาณ 4-6% และสาขาบริการก็สามารถผลิตได้ประมาณ 4% เท่านั้น

3.2 การเติบโตทางเศรษฐกิจ

ถึงที่กล่าวมาแล้วว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจอยู่ที่การเกษตร ฉะนั้นเมื่อปีใดที่การเกษตรกรรมได้ผลดี ปีนั้นผลผลิตของจังหวัดจะเพิ่มสูงขึ้น แต่ถ้าปีใดภาคเกษตรของจังหวัดตกต่ำ ปีนั้นผลผลิตของจังหวัดก็จะลดลงด้วย

ตารางที่ 3.4 เปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ภาคตะวันตก และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ.2523 (ราคาคงที่ปี พ.ศ.2515)

สาขาการผลิต	ประเทศ (ล้านบาท)	ภาคตะวันตก (ล้านบาท)	1 (%)	จังหวัดประจวบฯ (ล้านบาท)	2 (%)	3 (%)
เกษตรกรรม	73,924	10,256.1	13.87	1,961.5	2.65	19.13
กลสิกรรม	53,942	6,863.0	18.32	1,643.8	3.05	23.95
ปศุสัตว์	9,704	1,099.3	11.33	87.9	0.91	8.00
ประมง	6,831	1,682.2	24.63	189.4	2.77	11.26
ป่าไม้	3,447	611.6	17.74	40.4	1.17	6.61
เหมืองแร่และขุดหิน	4,896	985.1	20.12	60.3	1.23	6.12
อุตสาหกรรม	61,381	3,062.0	4.99	141.6	0.23	4.62
ก่อสร้าง	16,709	807.0	4.83	74.0	0.44	9.17
การไฟฟ้าและประปา	5,813	448.5	7.72	17.6	0.30	3.92
การคมนาคมขนส่ง	18,996	953.0	5.02	37.2	0.20	3.90
การค้าปลีก/ส่ง	47,049	4,995.1	10.62	755.3	1.61	15.12
ธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	16,714	814.2	4.87	72.7	0.43	8.93
ที่อยู่อาศัย	4,545	234.3	5.16	24.8	0.55	10.58
การบริหารและป้องกันประเทศ	12,673	818.0	6.45	66.3	0.52	8.11
การบริการ	31,676	1,753.0	5.53	154.9	0.49	8.84
รวม	294,376	25,126.3	8.54	3,366.2	1.14	13.40

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- หมายเหตุ: 1. คือสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันตกต่อของประเทศ
 2. คือสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต่อของประเทศ
 3. คือสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต่อของภาคตะวันตก

ตารางที่ 3.5

เปรียบเทียบสัดส่วนโครงสร้างการเกิดของผลิตภัณฑ์รวมของประเทศ
ภาคตะวันตก และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปีพ.ศ.2523 (ราคาทงที่
ปีพ.ศ.2515)

สาขาการผลิต	ประเทศ (%)	ภาคตะวันตก (%)	จังหวัดประจวบฯ (%)
เกษตรกรรม	25.11	40.82	58.27
กลีกรรรม	18.3	27.31	48.83
ปศุสัตว์	3.30	4.38	2.61
ประมง	2.32	6.69	5.63
ป่าไม้	1.17	2.43	1.20
เหมืองแร่และข่อยหิน	1.66	3.92	1.79
อุตสาหกรรม	20.85	12.19	4.21
การก่อสร้าง	5.68	3.21	2.20
การไฟฟ้าและประปา	1.97	1.78	0.52
การคมนาคมขนส่ง	6.45	3.79	1.11
การค้าปลีก/ส่ง	15.98	19.88	22.44
ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	5.68	3.24	2.16
ที่อยู่อาศัย	1.54	0.93	0.74
การบริหารและป้องกันประเทศ	4.31	3.26	1.97
การบริการ	10.76	6.98	4.60
รวม	100.00	100.00	100.00

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.6 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ.2519-2523 (ราคาคงที่ปี พ.ศ.2515)

สาขาการผลิต	ปี 2519		ปี 2520		ปี 2521		ปี 2522		ปี 2523	
	ผลผลิต	%	ผลผลิต	%	ผลผลิต	%	ผลผลิต	%	ผลผลิต	%
เกษตรกรรม	1,571.7	55.15	1,756.6	55.66	2,064.8	58.00	1,817.4	56.86	1,961.5	58.27
กสิกรรม	1,235.4	43.35	1,337.1	42.37	1,664.6	46.76	1,418.9	44.39	1,643.8	48.83
ปศุสัตว์	81.5	2.86	83.6	2.65	76.4	2.15	89.9	2.81	87.9	2.61
ประมง	183.2	6.43	234.7	7.44	189.5	5.32	228.7	7.15	189.4	5.63
ป่าไม้	71.6	2.51	101.2	3.21	134.3	3.77	79.9	2.50	40.4	1.20
เหมืองแร่และย่อยหิน	74.1	2.60	71.1	2.25	79.7	2.24	104.0	3.25	60.3	1.79
อุตสาหกรรม	168.1	5.90	206.3	6.54	187.4	5.26	176.5	5.52	141.6	4.21
การก่อสร้าง	131.8	4.62	118.0	3.74	118.2	3.32	43.4	1.36	74.0	2.20
การไฟฟ้าและประปา	7.9	0.28	9.9	0.31	10.7	0.30	14.4	0.45	17.6	0.52
การคมนาคมขนส่ง	33.1	1.16	25.2	0.80	18.5	0.52	36.2	1.13	37.2	1.11
การค้าปลีก/ส่ง	641.7	22.52	716.3	22.70	788.4	22.14	713.5	22.32	755.3	22.44
ธนาคารประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	33.3	1.17	46.2	1.46	58.8	1.65	65.1	2.04	72.7	2.16
ที่อยู่อาศัย	18.1	0.64	19.1	0.61	20.4	0.57	23.9	0.75	24.8	0.74
การบริหารและป้องกันประเทศ	52.5	1.84	54.4	1.72	56.8	1.60	60.3	1.89	66.3	1.97
การบริการ	117.5	4.12	132.8	4.21	156.5	4.40	141.8	4.44	154.9	4.60
รวม	2,849.8	100	3,155.9	100	3,560.2	100	3,196.5	100	3,366.2	100

จากสถิติผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาพบว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดสอดคล้องกับการเติบโตของภาคเกษตร คือในปี พ.ศ.2520 2521 และ 2523 ผลผลิตของจังหวัดเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.74, 12.81, และ 5.31 ตามลำดับ ในขณะที่ผลผลิตภาคเกษตรเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.76, 17.55 และ 7.93 ตามลำดับเช่นกัน และในปี พ.ศ.2522 ผลผลิตของจังหวัดลดลงถึง -10.22% เนื่องจากผลผลิตภาคเกษตรของจังหวัดลดลง -11.98% ทั้งนี้เนื่องจากเกิดภาวะแห้งแล้งอย่างรุนแรงในปีดังกล่าว การเกษตรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ซึ่งส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ จึงได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงอันเป็นผลทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดลดลงตามไปด้วย (ตาราง 3.7)

สาขาทางเศรษฐกิจที่สำคัญอีกสาขาหนึ่งคือการค้าปลีก และส่งก็มีลักษณะการเติบโตเช่นเดียวกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคเกษตรและของจังหวัด คือมีอัตราการเติบโตร้อยละ 11.63, 10.07, -9.50 และ 5.86 จากปี พ.ศ.2520-2523 จึงพอสรุปได้ว่าการเกษตรกรรมและการค้าปลีกค้าส่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคเกษตรจะมีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคการค้าปลีก/ส่ง ซึ่งรวมกันแล้วจะได้ผลิตผลประมาณ 80% ของผลผลิตทั้งจังหวัด ฉะนั้นการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จึงขึ้นอยู่กับผลผลิตของสาขาการผลิตทั้งสองนี้เป็นอย่างมาก

ส่วนการผลิตด้านสาขาอุตสาหกรรมนั้น มีลักษณะการเติบโตที่น่าเป็นห่วง คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2520-2523 มีผลผลิตลดลงโดยตลอด ในปี พ.ศ.2520 การอุตสาหกรรมสามารถผลิตได้ประมาณ 206.3 ล้านบาท แต่กลับลดลงเหลือเพียง 141.6 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2523 อัตราการเพิ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2521-2523 ติดลบมาโดยตลอด คือ -9.16% -5.82% และ -19.77% ตามลำดับ

แต่การผลิตสาขาการบริการกลับมีอัตราการเติบโตที่สูงกว่าอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดมาทุกปีโดยตลอด เช่น ในปี 2521 มีอัตราการเพิ่มถึง 17 % ในขณะที่อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดมีเพียง 12.8% เป็นต้น

ตารางที่ 3.7 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจแยกหมวดสาขาการผลิตของจังหวัดประจวบ-
คีรีขันธ์ ปี พ.ศ.2520-2523 (ราคาคงที่ปี พ.ศ.2515)

สาขาการผลิต	ปี 2520 (%)	ปี 2521 (%)	ปี 2522 (%)	ปี 2523 (%)
เกษตรกรรม	11.76	17.55	-11.98	7.93
กสิกรรม	8.23	24.49	-14.76	15.85
ปศุสัตว์	2.58	-8.61	17.67	-2.22
ประมง	28.11	-19.26	20.69	-17.18
ป่าไม้	41.34	32.71	-40.51	-49.44
เหมืองแร่และย่อยหิน	-4.05	12.10	30.49	-42.02
อุตสาหกรรม	22.72	-9.16	-5.82	-19.77
การก่อสร้าง	-10.47	0.17	-63.28	70.51
การไฟฟ้าและประปา	25.32	8.08	34.58	22.22
การคมนาคมขนส่ง	-23.87	-26.59	95.68	2.76
การค้าปลีก/ส่ง	11.63	10.07	-9.50	5.86
ธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	38.74	27.27	10.71	11.67
ที่อยู่อาศัย	5.52	6.81	17.16	3.77
การบริหารและป้องกันประเทศ	3.62	4.41	6.16	9.95
การบริการ	13.02	17.85	-9.39	9.24
รวม	10.74	12.81	-10.22	5.31

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.3 การเกษตรกรรม

ประชากรส่วนใหญ่ประมาณ 90.18% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดมีอาชีพทางการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกสิกรรม อาชีพรองลงมาได้แก่ การประมง เหมืองแร่ การปศุสัตว์ การค้า การบริการ และประกอบการอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ที่ต้องอาศัยวัตถุดิบจากผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ดังนั้นเศรษฐกิจของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จึงขึ้นอยู่กับภาวะผลผลิตทางการเกษตรเป็นสำคัญ

พืชเศรษฐกิจหลักที่มีการเพาะปลูกกันมากที่สุดของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ สับปะรด อ้อย และมะพร้าว สำหรับสับปะรดมีการปลูกกันมากในอำเภอปราณบุรี สับปะรดที่ปลูกนั้นเป็นสับปะรดพันธุ์ "ปัตตาเวีย" อำเภอปราณบุรีเป็นพื้นที่แห่งแรกที่ปลูกสับปะรดพันธุ์นี้ และปลูกมากที่สุดในประเทศไทย (วาศ นอมเจริญ 2519:83-85) ส่วนมะพร้าวปลูกมากในอำเภอทับสะแก และอำเภอบางสะพาน รองลงมาคืออำเภอบางสะพานน้อยและอำเภอเมือง และอ้อยปลูกกันมากที่อำเภอปราณบุรีและกุยบุรี

พืชเศรษฐกิจทั้งสามชนิดนี้ทำรายได้ให้แก่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปีละหลายร้อยล้านบาท เช่นในปี พ.ศ.2523 สับปะรดผลิตได้มูลค่า 985 ล้านบาท มะพร้าวผลิตได้ 717 ล้านบาท และอ้อยผลิตได้ปีละ 518 ล้านบาท นอกจากนี้พืช 3 ชนิดนี้แล้วพืชเศรษฐกิจอย่างอื่นก็ได้แก่ มันสำปะหลัง พริก และข้าวโพดที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดมากเช่นกัน

แต่การกสิกรรมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ก็ยังคงประสบปัญหาต่าง ๆ เช่นเดียวกับการกสิกรรมของส่วนอื่น ๆ ในประเทศเช่นกัน คือการกสิกรรมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังคงต้องอาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติเป็นสำคัญ ฉะนั้นความไม่แน่นอนของภาวะแห้งแล้งจึงเป็นปัญหาสำคัญในการผลิตเช่นในปี พ.ศ.2522 กสิกรรมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ประสบความเดือดร้อนอย่างมากเนื่องจากต้องประสบกับภาวะฝนแล้งอย่างรุนแรงทำให้ผลผลิตเสียหายและลดลงอย่างมาก นอกจากนี้ปัญหาด้านการตลาดและปัญหาด้านราคาก็เป็นอีก 2 ประเด็นที่กสิกรชาวประจวบคีรีขันธ์จะต้องประสบ เนื่องจากตลาดพืชผลของจังหวัดยังอยู่ในวงแคบ และตัวเกษตรกรผู้ผลิตเองมีจำนวนมากแต่ไม่สามารถรวมตัวกันได้ทำให้บางครั้งที่ผลผลิตทางการเกษตรได้ผลดีแต่กลับขายผลิตผลไม่ออก หรือขายไม่ได้ราคาดีเท่าที่ควร

อาชีพสำคัญและเป็นอาชีพดั้งเดิมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อีกอย่างหนึ่งคือ การประมง โดยเฉพาะการทำประมงน้ำเค็ม ปลาที่สำคัญที่จับได้มาก คือ ปลาลัง และปลาทุ แต่ในปัจจุบันผู้ประกอบการประมงลดลงไปมากเนื่องจากปริมาณสัตว์น้ำในทะเลลดลงอย่างรวดเร็ว และชาวประมงต้องประสบกับปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย และการลงทุนสูงทำให้ต้องออกไปจับปลาไกล ๆ ซึ่งบางครั้งไม่คุ้มทุน ครอบครัวของชาวประมงในปี พ.ศ.2523 จากการสำรวจของสำนักงานประมงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่า มีประมาณ 3,587 ครอบครัว มีชาวประมงประมาณ 18,469 คน โดยมีมากที่สุดประมาณ 31% หรือ 5,753 คนในอำเภอปราณบุรี สัตว์น้ำเค็มที่จับได้ในปี พ.ศ.2523 เป็นจำนวน 123,605 ตัน คิดเป็นมูลค่า 376.6 ล้านบาท และจับสัตว์น้ำจืดได้ 1,517 ตัน คิดเป็นมูลค่า 30.34 ล้านบาท

การเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะลดลงทุกปี เนื่องจากเกษตรกรหันไปประกอบอาชีพปลูกพืชไร่เป็นส่วนมาก สัตว์เลี้ยงที่สำคัญ ได้แก่ โค กระบือ สุกร และไก่ โคมีการเลี้ยงกันมากที่อำเภอกุยบุรี ปราณบุรี อำเภอเมืองและทับสะแก อำเภออื่นก็มีการเลี้ยงกันบ้างแต่ส่วนใหญ่เลี้ยงไว้ใช้งานมีรวมทั้งสิ้นประมาณ 61,102 ตัว ในปี พ.ศ.2523 สุกรมีการเลี้ยงกันทั่วไปทุกอำเภอแต่ที่เลี้ยงมากคืออำเภอเมือง ปราณบุรี กุยบุรี และทับสะแก มีรวมประมาณ 35,273 ตัว ส่วนไก่มีการเลี้ยงทั้งไก่พันธุ์เนื้อและพันธุ์ไข่ทั่วทุกอำเภอ รวมประมาณ 233,156 ตัวแต่ยังไม่มีการเลี้ยงขนาดใหญ่ในลักษณะฟาร์ม

การทำเหมืองแร่เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปีละหลายล้านบาทเนื่องจากมีแร่สำคัญ ๆ หลายชนิดในจังหวัด ได้แก่ ดีบุก แทนทาลัม ไรต์ วุลแฟรม การทำเหมืองแร่ในจังหวัดมีทั้งเหมืองสูบ เหมืองหอบ และเหมืองแล่น ซึ่งมีด้วยกันรวมทั้งสิ้น 26 เหมือง มีมากที่สุดที่อำเภอทับสะแก 18 เหมือง รองลงมาคือที่อำเภอบางสะพาน 4 เหมือง ที่อำเภอหัวหิน 2 เหมือง และที่อำเภอบางสะพานน้อย 1 เหมือง มีคนทำงานในเหมืองแร่รวมทั้งสิ้นประมาณ 11,844 คน ในปี พ.ศ.2523 การทำเหมืองแร่สามารถทำรายได้ประมาณ 150 ล้านบาทให้แก่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3.4 การอุตสาหกรรม

โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าจากผลผลิตทางการเกษตรที่มาจากพืช และการประมง (Agro-industry) อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่

1) โรงงานผลิตสับปะรดกระป๋อง เป็นโรงงานขนาดใหญ่ มีพนักงานรวมทั้งสิ้นมากกว่าสี่พันคน ในจังหวัดมีด้วยกันทั้งสิ้น 3 แห่ง คือ โรงงานของบริษัทสับปะรดไทย จำกัด อยู่ในอำเภอเมือง โรงงานของบริษัทอุตสาหกรรมสับปะรดกระป๋องไทย จำกัด อยู่ในอำเภอปราณบุรี และโรงงานของบริษัทโคลไทยแลนด์ จำกัด อยู่ในอำเภอหัวหิน โรงงานทั้ง 3 แห่งนี้รับซื้อสับปะรดจากชาวไร่ในจังหวัด และส่งสับปะรดกระป๋องที่ผลิตได้ไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศทั้งหมด

2) โรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาลทราย มีอยู่ 2 โรง คือ บริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลปราณบุรี จำกัด และบริษัทโรงงานน้ำตาลประจวบ จำกัด โรงงานทั้งสองแห่งตั้งอยู่ในอำเภอปราณบุรี มีพนักงานประมาณ 1,200 คน โรงงานทั้งสองแห่งนี้เป็นผู้รับซื้อผลผลิตอ้อยจากชาวไร่ที่อยู่ในจังหวัดแทบทั้งหมด

3) โรงงานสับปะรดแช่เย็น ในจังหวัดมีโรงงานประเภทนี้หลายโรงในอำเภอต่างๆ แต่เป็นโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็ก การผลิตสับปะรดแช่เย็นของจังหวัดส่วนใหญ่ส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ

4) โรงงานผลิตไซมะพร้าว อยู่ในอำเภอบางสะพาน และทับสะแก มีด้วยกันอยู่ 3 โรง โรงงานนี้จะรับซื้อก้ามมะพร้าวจากชาวสวนมะพร้าวนำไปผลิตเส้นไซมะพร้าวส่งไปจำหน่ายให้แก่โรงงานทำเบาะและทำเชือกในกรุงเทพฯ อีกต่อหนึ่ง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ชาวสวนมะพร้าวได้เงินจากของเหลือใช้ประโยชน์

นอกจากโรงงานที่สำคัญ ๆ เหล่านี้แล้ว ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังมีโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กอื่น ๆ อีก เช่น โรงงานปลาบ่น โรงงานห้องเย็น โรงงานมันสำปะหลัง โรงสี โรงกลึงและอู่รถยนต์ โรงงานน้ำแข็ง เป็นต้น ซึ่งรวมโรงงานต่างๆ ในจังหวัดได้รวมทั้งสิ้น 123 โรงในปี พ.ศ.2523

3.5 การพาณิชย์กรรม (ตาราง 3.8)

การค้าปลีกและ ค้าส่งของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความเกี่ยวข้องกับรายได้ของเกษตรกรในจังหวัดอย่างมาก ปีใดที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกได้ผลดีจะทำให้ธุรกิจการค้าในปีนั้นดีไปด้วย แต่ถ้าปีใดการประกอบอาชีพทางการเกษตรไม่ได้ผล ปีนั้นธุรกิจการค้าจะพลอยซบเซา ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรเป็นผู้บริโภคส่วนใหญ่ของจังหวัด

ตารางที่ 3.8 จำนวนร้านประกอบธุรกิจการค้าของเอกชนที่จดทะเบียนพาณิชย์ในจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ปีพ.ศ.2523

อำเภอ	ร้านค้าที่จดทะเบียนพาณิชย์ (ร้าน)	เพิ่มจากปี 2522 (ร้าน)
หัวหิน	394	23
ปราณบุรี	540	57
กุยบุรี	216	49
เมือง	992	75
ทับสะแก	344	17
บางสะพาน	234	23
บางสะพานน้อย	86	-
รวม	2,806	224

ที่มา : สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในปี พ.ศ. 2523 มีผู้จดทะเบียนเป็นพาณิชย์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทั้งสิ้น 2,806 ราย เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2522 ถึง 244 ราย โดยที่ผู้จดทะเบียนพาณิชย์ส่วนใหญ่ ประมาณ 992 ราย อยู่ในเขตอำเภอเมือง รองลงมาคืออำเภอปราณบุรี 540 ราย สภาพอาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ยังเป็นห้องแถวไม้ไม่เจริญ นอกจากนี้ในเขตตัวเมืองของอำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี และอำเภอเมือง จะเป็นอาคารพาณิชย์ที่ทันสมัยอยู่บ้าง ส่วนการจดทะเบียนนิติบุคคล มีทั้งสิ้น 121 ราย เพิ่มขึ้นปีก่อน 15 ราย

4. สังคมและวัฒนธรรม

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีชนวัฒนธรรมนิยมประเพณีส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับจังหวัดต่างๆ ในภาคกลาง แม้แต่ภาษาที่ใช้ประชาชนส่วนใหญ่ตั้งแต่อำเภอหัวหิน ปราณบุรี ฤๅบุรี ถึงอำเภอเมืองก็ใช้ภาษาภาคกลาง ถัดลงไปทางใต้คืออำเภอทับสะแก บางสะพาน และบางสะพานน้อย จึงใช้ภาษาสำเนียงก่อนไปทางภาษากาฬาคี แต่สำเนียงก็ยังไม่เป็นสำเนียงภาคใต้แท้ ยังคงมีสำเนียงภาคกลางปนอยู่บ้าง

ในเรื่องชนกลุ่มน้อยนั้น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีอยู่บ้าง แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยแต่เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดที่มีอาณาเขตด้านทิศตะวันตกตั้งแต่อำเภอหัวหินจนถึงอำเภอบางสะพานน้อยติดต่อกับประเทศสังคมนิยมสหภาพพม่าและพื้นที่เป็นป่าเขาทำให้มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว (ศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2524:24) คือ

- 1) มอญ ได้แก่ มอญอิสระซึ่งได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกองกำลังติดอาวุธทำการต่อสู้รัฐบาลพม่า มีประมาณ 80 คน โดยมี พ.ต.หม่องเต็น เป็นหัวหน้าอยู่ในพื้นที่อำเภอบางสะพาน
- 2) กระเหรี่ยง เห่งจะมีอิทธิพลเมื่อ ปี พ.ศ. 2521 ได้ทำการยึดค่ายพม่า และขับไล่ทหารพม่าออกจากพื้นที่ ในปัจจุบันนี้กระเหรี่ยงอิสระได้ตั้งค่าย คือ ค่ายนินกอง (ด้านสังขร) ค่ายสองกะลอน ตรงข้ามกับเขตอำเภอเมือง และค่ายเมืองพ่อคุณ ตรงข้ามกับเขตอำเภอทับสะแก มีกองกำลังประมาณ 800 คน โดยมี พ.อ.โอริเวอร์ เป็นผู้บังคับบัญชา

ทางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้มีการถือปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้กำหนดไว้ คือ สอดส่องดูแลไม่ให้ชนกลุ่มน้อยเข้ามาตั้งค่ายอยู่ในประเทศไทย ถ้ามีการล่วงล้ำเข้ามาก็ให้ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป และในปัจจุบันชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ก็ยังได้เสียหังและปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่

4.1 การศึกษา

สถาบันการศึกษาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีจำนวน 274 แห่ง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สาขาอาชีพ (ปวช.) 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพาณิชย์การหัวหิน ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหัวหิน สถาบันการศึกษาทั้งหมดของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ และเทศบาล จำนวนนักเรียนนักศึกษาของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในปี พ.ศ. 2523 มีรวมทั้งสิ้น 74,659 คน มีครูอยู่ประมาณ 4,219 คน คิดเป็นสัดส่วนนักเรียนประมาณ 18 คนต่อครู 1 คน ซึ่งนับว่าเป็นสัดส่วนที่ต่ำมาก การบริการด้านการศึกษาของจังหวัดสามารถทำได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง

นอกจากการศึกษาดังกล่าวแล้ว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังได้เปิดโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นพื้นฐานระดับ 3, 4 และ 5 ชั้นในทุกอำเภอ ทั้งยังมีโครงการเปิดสอนวิชาชีพระยะสั้นสำหรับกลุ่มผู้สนใจในบางท้องที่ด้วย ส่วนห้องสมุดสำหรับประชาชนภายในจังหวัดมีรวมทั้งสิ้น 3 แห่ง คือ ห้องสมุดจังหวัดที่อำเภอเมือง ห้องสมุดอำเภอหัวหิน และห้องสมุดอำเภอบางสะพาน

4.2 การศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ประมาณ 98.04% นับถือศาสนาพุทธ ที่เหลือนับถือศาสนาอิสลามประมาณ 0.75% ศาสนาคริสต์ 0.54% และศาสนาอื่น ๆ อีกประมาณ 6.01% มีวัด อารามหลวง และสำนักสงฆ์ทั้งหมดหนานิกายและนิกายธรรมยุต รวม 109 แห่ง กระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัด มีโบสถ์คริสต์ 4 แห่ง และมีฮัจยีอีก 9 แห่ง

4.3 การสาธารณสุข

ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีโรงพยาบาลรวมทั้งสิ้น 5 แห่ง อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานสาธารณสุข 4 แห่ง คือ โรงพยาบาลประจวบคีรีขันธ์ในอำเภอเมือง โรงพยาบาลหัวหิน โรงพยาบาลกุยบุรี และโรงพยาบาลบางสะพาน และเป็นโรงพยาบาลทหาร

1 แห่ง คือ โรงพยาบาลค่ายนครินทร์ในอำเภอปรางค์บุรี ซึ่งมีแพทย์อยู่ประจำรวมทั้งสิ้น 10 คน พยาบาล 12 คน และเจ้าหน้าที่พยาบาล 25 คน ส่วนโรงพยาบาลทั้ง 4 แห่งที่อยู่กระจายกันทั่วจังหวัด และให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปนั้นมีแพทย์รวมทั้งสิ้น 16 คน พยาบาล 49 คน และเจ้าหน้าที่พยาบาล 92 คน นอกจากโรงพยาบาลทั้ง 5 แห่งนี้แล้วยังมีสถานอนามัย 28 แห่ง และสำนักงานสาธารณสุขอีก 14 แห่ง อยู่ในเขตตำบลต่าง ๆ ที่ห่างไกลจากตัวอำเภอคอยให้บริการกับประชาชนอีกด้วย

เมื่อเทียบจำนวนบุคลากรที่ให้บริการด้านสาธารณสุขกับจำนวนประชากรแล้ว จะพบว่ามีอัตราส่วนค่อนข้างสูง คือ แพทย์ 1 คนต่อประชากร 23,270 คน พยาบาล 1 คนต่อประชากร 9,308 คน และเจ้าหน้าที่พยาบาล 1 คนต่อประชากร 3,961 คน การให้บริการจึงยังไม่สามารถทำได้ทั่วถึงโดยเฉพาะสำหรับประชาชนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง หรือตัวอำเภอมาก แต่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ก็ได้จัดหน่วยบริการสาธารณสุขเคลื่อนที่ออกให้บริการในท้องถิ่นที่ห่างไกลด้วย เช่น ในปี พ.ศ.2523 ให้การรักษาพยาบาลแก่ประชาชนประมาณ 31,498 คน ให้บริการพันธุกรรม 8,098 คน และสร้างภูมิคุ้มกันโรคแก่ประชาชนอีก 6,153 คน (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2523:12)

4.4 อาชญากรรม

สถิติคืออาชญากรรมเป็นกรณีที่สำคัญตัวหนึ่งที่บ่งถึงสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนนั้น ๆ ว่ามีความเรียบร้อยหรือมีปัญหาใดแฝงอยู่ และสถิติคืออาชญากรรมก็สามารถเป็นตัวบ่งชี้ถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปยังพื้นที่นั้น ๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด

ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการลักลอบเสก และจำหน่ายยาเสพติดให้โทษอยู่บ้าง อันเนื่องมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรมวัยรุ่นขึ้น ยาเสพติดส่วนใหญ่ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการจับกุมจากผู้ที่กระทำผิดได้แก่ฝิ่น กัญชาและเฮโรอีน จากสถิติในปี พ.ศ.2523 (ตาราง 3.9) พบว่ามีการจับกุมยาเสพติดให้โทษทั้งสิ้น 157 ราย โดยที่อำเภอบางสะพานมีการจับกุมเรื่องยาเสพติดสูงสุด 40 ราย รองลงมาได้แก่อำเภอหัวหิน และกุยบุรี เป็นที่น่าสังเกตว่าอำเภอปรางค์บุรี และอำเภอเมืองซึ่งเป็นสองอำเภอที่มีจำนวนประชากรมากกลับไม่มีการจับกุมเรื่องยาเสพติดสูงเหมือนอำเภอบางสะพานและกุยบุรี

ตารางที่ 3.9 สถิติการจับกุมยาเสพติดให้โทษของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปี พ.ศ.2523

อำเภอ	เดือน												รวม (ราย)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
หัวหิน	4	5	-	1	-	6	1	3	2	1	9	2	34
ปราณบุรี	1	-	-	2	4	4	1	1	4	-	4	-	21
กุยบุรี	-	-	2	1	1	-	-	2	5	16	1	2	30
เมือง	2	4	2	2	-	-	-	-	6	1	1	6	24
ทับสะแก	-	-	-	-	-	-	-	4	-	2	-	1	7
บางสะพาน	1	5	3	4	1	2	6	3	4	2	1	8	40
บางสะพานน้อย	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
รวม	8	14	7	10	6	12	8	13	22	22	16	19	157

ตารางที่ 3.10 สถิติคดีอุกฉกรรจ์ที่เกิดขึ้นและเปอร์เซ็นต์การจับกุมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปี พ.ศ.2522 และ 2523

อำเภอ	คดีอุกฉกรรจ์ (ราย)				เปอร์เซ็นต์การจับกุมได้	
	ปี 2522		ปี 2523		ปี 2522 (%)	ปี 2523 (%)
	เกิด	จับ	เกิด	จับ		
หัวหิน	42	16	38	8	38.09	21.05
ปราณบุรี	33	15	34	13	45.45	38.23
กุยบุรี	19	7	18	4	36.84	22.22
เมือง	49	10	57	14	20.40	24.56
ทับสะแก	28	7	22	5	25.00	22.72
บางสะพาน	33	12	37	13	36.36	35.13
บางสะพานน้อย	24	14	12	5	58.83	41.66
รวม	228	81	218	62	35.52	28.44

ที่มา : กองกำกับการตำรวจภูธร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ส่วนคดีอุกฉกรรจ์นั้นในปี พ.ศ.25๒3 เกิดขึ้น 2.8 ราย ลดลงจากปี พ.ศ.2522 10 ราย โดยมีอำเภอเมืองเกิดคดีมากที่สุด 57 ราย ตามมาด้วยอำเภอหัวหิน บางสะพานและปราณบุรี เกิดคดี 38 37 และ 34 รายตามลำดับ คดีอุกฉกรรจ์เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นคดีฆ่าคนตาย ส่วนคดีปล้นทรัพย์และชิงทรัพย์นั้นมีเล็กน้อย อำเภอที่มีคดีปล้นทรัพย์มากที่สุดคืออำเภอหัวหินเกิด 18 ราย ในปี พ.ศ.2523 และเกิดที่อำเภอเมือง 11 ราย และการจับกุมคดีอุกฉกรรจ์เหล่านี้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมได้ประมาณ 28% ของคดีที่เกิดขึ้นทั้งหมด (ตาราง 3.10)

5. ลักษณะประชากร

5.1 จำนวนและการเปลี่ยนแปลง

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับ 5 ในจำนวน 8 จังหวัดของภาคตะวันตกในปี พ.ศ.2523 คือมีประชากรอยู่ 377,212 คน หรือประมาณ 10.36% ของประชากรในภาค เป็นชาย 196,467 คน และหญิง 180,745 คน

จากสถิติจำนวนประชากรที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2513-2523 (ตารางที่ 3.11) จะเห็นว่าประชากรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีอัตราการขยายตัวค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับอัตราการขยายตัวของจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันตก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีประชากร 253,425 คน ในปี พ.ศ.2513 แล้วเพิ่มเป็น 377,212 คน ในปี พ.ศ.2523 เมื่อคิดเป็นอัตราการเพิ่มแล้วจะพบว่าสูงกว่าอัตราการเพิ่มประชากรของภาคตะวันตกมาทุกปีโดยตลอด ในช่วงก่อนปี พ.ศ.2519 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีอัตราการเพิ่มประชากรมากกว่า 3% โดยตลอดและบางปีมีอัตราการเพิ่มสูงมากถึง 12.3% เช่นในปีพ.ศ.2517 ในขณะที่อัตราการเพิ่มประชากรของภาคตะวันตกในช่วงเดียวกันสูง 3.13 % เท่านั้น และหลังจากช่วงปีพ.ศ.2519 เป็นต้นมาอัตราการเพิ่มประชากรของจังหวัดประจวบก็ลดลงเหลือประมาณ 2 % แต่อย่างไรก็ตามก็ยังสูงกว่าอัตราการเพิ่มประชากรของภาคทุกปีทำให้สัดส่วนของประชากรจังหวัดประจวบฯ ต่อจำนวนประชากรของภาคตะวันตกเพิ่มสูงขึ้นจาก 8.68 % ในปี 2513 เป็น 10.36 % ในปี 2523

หากพิจารณาเป็นรายอำเภอ (ตารางที่ 3.12) จะพบว่าประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดจะอยู่ในอำเภอปราณบุรี ในปีพ.ศ.2518 อำเภอปราณบุรีมีประชากร 81,002

ตารางที่ 3.11 จำนวนประชากรและอัตราการเพิ่มของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เปรียบเทียบกับภาคตะวันตกในช่วงปี พ.ศ.2513-2523

ปีพ.ศ.	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์		ภาคตะวันตก		% ประชากร ประจวบฯต่อ ภาคตะวันตก
	จำนวน (คน)	อัตราเพิ่ม (%)	จำนวน (คน)	อัตราเพิ่ม (%)	
2513	253,425	8.89	2,920,043	2.97	8.68
2514	261,460	3.17	3,001,406	2.79	8.71
2515	269,891	3.22	3,086,964	2.85	8.74
2516	283,546	5.06	3,162,165	2.44	8.96
2517	318,423	12.30	3,261,039	3.13	9.76
2518	328,083	3.03	3,328,628	2.07	9.85
2519	344,127	4.89	3,366,549	1.14	10.22
2520	353,552	2.74	3,440,509	2.20	10.27
2521	362,962	2.66	3,515,981	2.19	10.32
2522	369,524	1.81	3,576,703	1.73	10.33
2523	377,212	2.08	3,640,330	1.78	10.36

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 3.12 จำนวนประชากรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์รายอำเภอ ปี พ.ศ.2518-2523

อำเภอ	ปี 2518		ปี 2519		ปี 2520		ปี 2521		ปี 2522		ปี 2523	
	จำนวน (คน)	สัดส่วน (%)	จำนวน (คน)	สัดส่วน (%)	จำนวน (คน)	สัดส่วน (%)	จำนวน (คน)	สัดส่วน (%)	จำนวน (คน)	สัดส่วน (%)	จำนวน (คน)	สัดส่วน (%)
เมือง	55,731	17.0	56,891	16.5	57,917	16.4	58,976	16.2	60,090	16.3	61,281	16.2
หัวหิน	40,864	12.5	42,439	12.3	44,317	12.5	46,469	12.8	47,778	12.9	49,414	13.1
ปราณบุรี	81,002	24.7	84,629	24.6	88,475	25.0	92,168	25.4	93,909	25.4	96,011	25.5
กุยบุรี	36,886	11.2	37,816	11.0	39,291	11.1	40,120	11.1	40,983	11.1	41,644	11.0
ทับสะแก	46,828	14.3	48,465	14.1	48,534	13.7	48,913	13.5	49,254	13.3	49,326	13.1
บางสะพาน	46,523	14.2	53,108	15.4	53,772	15.2	54,644	15.1	55,512	15.0	56,395	15.0
บางสะพาน น้อย	20,249	6.3	20,779	6.0	21,246	6.0	21,672	6.0	21,998	6.0	23,141	6.1
รวม	328,083	100	344,127	100	353,552	100	362,962	100	369,524	100	377,212	100

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

คน คิดเป็น 24.7% ของประชากรทั้งจังหวัด แล้วเพิ่มเป็น 96,001 คน หรือประมาณ 25% ของประชากรทั้งจังหวัดในปี พ.ศ.2523 (แผนที่ 3.8) ส่วนอำเภอเมืองและอำเภอหัวหิน มีจำนวนประชากรมากรองลงมา คือ 61,281 คน และ 49,414 คน คิดเป็น 16.2% และ 13.1% ของประชากรทั้งจังหวัดตามลำดับ และอำเภอบางสะพานน้อยเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด 23,141 คน หรือประมาณ 6.1% ของประชากรทั้งหมด

สัดส่วนของประชากรในแต่ละอำเภอจากปี พ.ศ.2518-2523 ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักมีอำเภอปราณบุรี หัวหินและบางสะพานเท่านั้นที่มีสัดส่วนประชากรเพิ่มขึ้น ส่วนอำเภอที่เหลือมีสัดส่วนลดลงเล็กน้อย อำเภอที่มีสัดส่วนประชากรลดลงมากกว่าอำเภออื่น คือ อำเภอเมืองและอำเภอทับสะแกที่มีสัดส่วนประชากร 17.0% และ 14.3% ในปี พ.ศ.2518 และลดเหลือ 16.2% และ 13.1% ตามลำดับในปี พ.ศ.2523

5.2 การเพิ่มประชากร

ประชากรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในช่วงปี พ.ศ.2519-2523 (ตารางที่ 3.13) เพิ่มโดยเฉลี่ยปีละประมาณ 9,826 คน คิดเป็นอัตราเพิ่มประมาณ 2.84% ในจำนวนประชากรที่เพิ่มเหล่านี้ เกือบ 60% เพิ่มจาก 3 อำเภอที่สำคัญ คือ อำเภอเมือง หัวหิน และปราณบุรี โดยเฉพาะอำเภอปราณบุรีอำเภอเดียวมีประชากรเพิ่มโดยเฉลี่ยถึงปีละประมาณ 3,000 คน หรือ 30.55% ของการเพิ่มประชากรทั้งจังหวัด อำเภอหัวหินและอำเภอเมืองมีประชากรเพิ่มเฉลี่ยปีละประมาณ 1,710 คน และ 1,110 คน หรือคิดเป็น 17.40% และ 11.30% ของประชากรที่เพิ่มทั้งจังหวัด

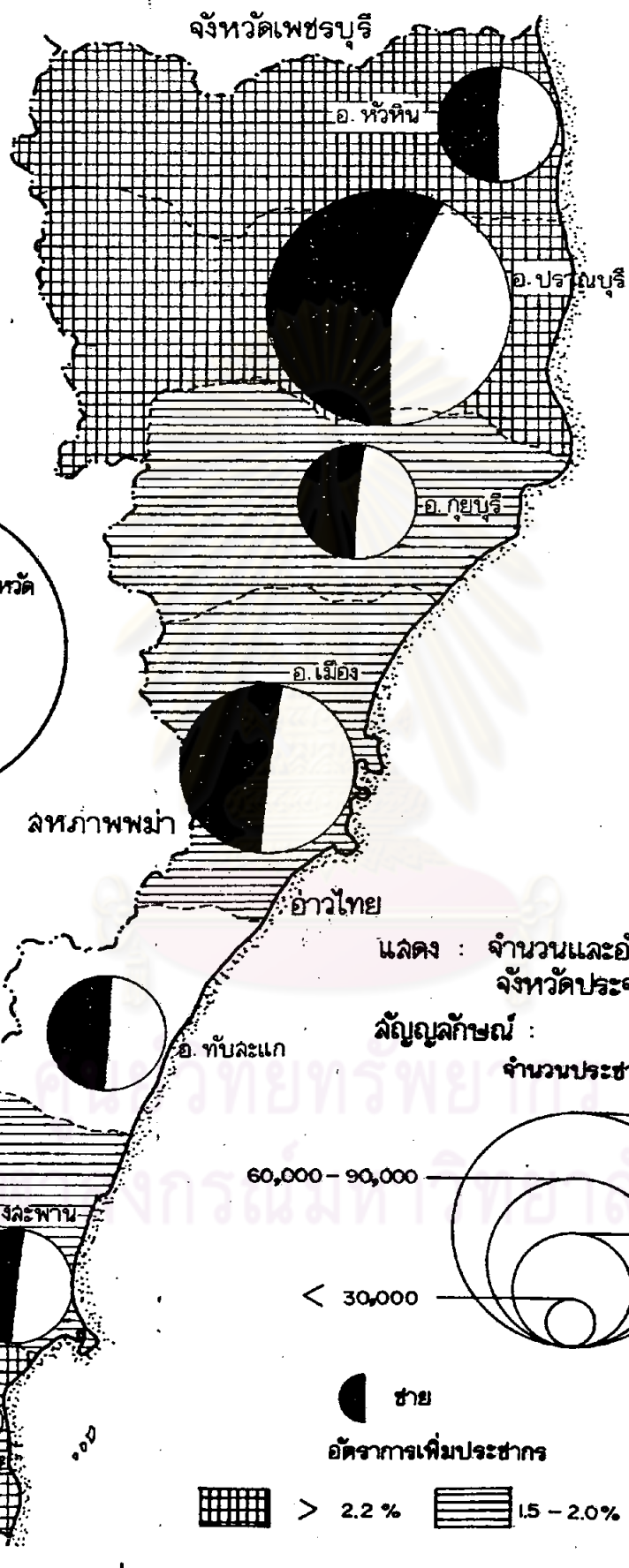
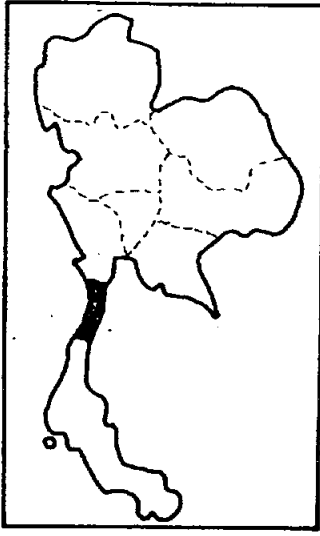
อำเภอที่มีประชากรเพิ่มน้อยที่สุดได้แก่อำเภอทับสะแก มีประชากรเพิ่มสูงสุดในปี พ.ศ.2519 ปีเดียว 1,637 คน หลังจากนั้นปีประชากรเพิ่มน้อยที่สุดมาทุกปี เช่นในปี พ.ศ.2520 มีประชากรเพิ่มเพียง 69 คน หรือประมาณ 0.73% ของการเพิ่มประชากรทั้งจังหวัด ส่วนอำเภอบางสะพานนั้นแม้จำนวนการเพิ่มประชากรโดยเฉลี่ยจะสูงประมาณ ปีละ 1,974 คน หรือประมาณ 20.09% ของการเพิ่มประชากรทั้งจังหวัด แต่หากพิจารณาเป็นรายปีแล้วจะพบว่าปี พ.ศ.2519 เท่านั้นที่อำเภอบางสะพานมีประชากรเพิ่มสูงมากอย่างผิดปกติถึง 6,585 คน หรือประมาณ 41.04% ของการเพิ่มประชากรทั้งจังหวัด จึงทำให้ค่าเฉลี่ยของอำเภอบางสะพานสูงมาก หากตัดข้อมูลปี พ.ศ.2519 ออกแล้วอำเภอบางสะพานจะมีการเพิ่มประชากรปีละประมาณ 800 คน หรือประมาณ 10% ของการเพิ่มประชากรทั้งจังหวัดเท่านั้น

ตารางที่ 3.13 จำนวนและอัตราการเพิ่มประชากรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ปี พ.ศ.2519-2523

อำเภอ	ปี 2519		ปี 2520		ปี 2521		ปี 2522		ปี 2523		เฉลี่ย	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
เมือง	1,160	7.23	1,026	10.83	1,059	11.25	1,114	16.98	1,191	15.49	1,110	11.30
(%)	(2.08)		(1.80)		(1.83)		(1.89)		(1.98)		(1.91)	
หัวหิน	1,575	9.82	1,878	19.93	2,152	22.87	1,309	19.95	1,636	21.28	1,710	17.40
(%)	(3.85)		(4.43)		(4.86)		(2.82)		(3.42)		(3.88)	
ปราณบุรี	3,627	22.6	3,846	40.81	3,693	39.25	1,741	26.53	2,102	27.34	3,002	30.55
(%)	(4.48)		(4.54)		(4.17)		(1.89)		(2.24)		(3.46)	
กุยบุรี	930	5.80	1,475	15.65	829	8.81	863	13.15	661	8.60	952	9.69
(%)	(2.52)		(3.90)		(2.11)		(2.15)		(1.61)		(2.46)	
ทับสะแก	1,637	10.20	69	0.73	379	4.03	341	5.20	72	0.94	500	5.09
(%)	(3.50)		(0.14)		(0.78)		(0.70)		(0.15)		(1.05)	
บางสะพาน	6,585	41.04	664	7.05	872	9.27	868	13.23	883	11.49	1,974	20.09
(%)	(14.15)		(1.25)		(1.62)		(1.59)		(1.59)		(4.04)	
บางสะพานน้อย	530	3.30	467	4.95	426	4.53	326	4.97	1,143	14.87	578	5.88
(%)	(2.62)		(2.25)		(2.01)		(1.50)		(5.20)		(2.72)	
รวม	16,044	100	9,425	100	9,410	100	6,562	100	7,688	100	9,826	100
(%)	(4.89)		(2.74)		(2.66)		(1.81)		(2.08)		(2.84)	

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ : ตัวเลขแถวบนในช่อง 1 หมายถึงจำนวนประชากรที่เพิ่ม
 ตัวเลขในวงเล็บในช่อง 1 หมายถึงอัตราการเพิ่มของประชากร
 ตัวเลขในช่อง 2 หมายถึงสัดส่วนการเพิ่มประชากร ในอำเภอนั้นต่อการเพิ่มประชากร
 ทั้งจังหวัด

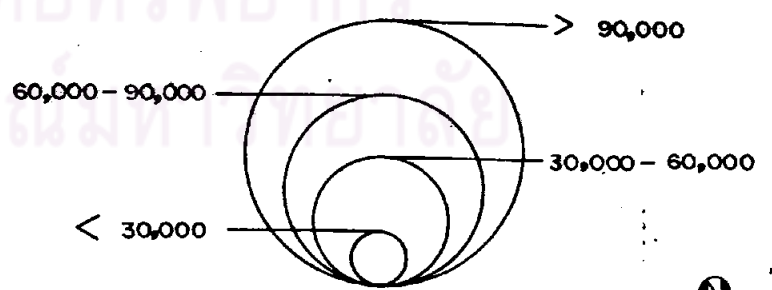

จำนวนประชากรทั้งจังหวัด
377,212 คน
 อัตราการเพิ่ม
2.08 %

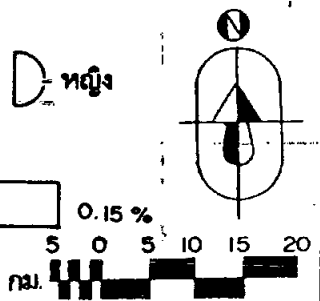
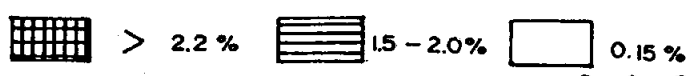
แสดง : จำนวนและอัตราการเพิ่มประชากร
 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปีพ.ศ.2523

สัญลักษณ์ :

จำนวนประชากร (คน)

ชาย หญิง
 อัตราการเพิ่มประชากร

จังหวัดชุมพร

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

หากพิจารณาถึงอัตราการเพิ่มประชากรรายอำเภอแล้วจะพบว่าอำเภอหัวหินมีอัตราการเพิ่มประชากรสูงสุดเฉลี่ยปีละ 3.88% รองลงมาคืออำเภอปราณบุรีมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ย 3.46% ต่อปี และอำเภอที่มีอัตราการเพิ่มประชากรต่ำสุดคืออำเภอทับสะแกซึ่งหากตัดข้อมูลปี พ.ศ.2519 ออกแล้วจะมีอัตราการเพิ่มประชากรปีละไม่ถึง 1%

การเพิ่มประชากร คือ การเพิ่มประชากรสุทธิที่เกิดจากการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติ และการเพิ่มประชากรจากการย้ายถิ่น สำหรับในกรณีของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์นั้น การเพิ่มประชากรเกิดขึ้นจากการเพิ่มตามธรรมชาติเป็นองค์ประกอบหลัก จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2519-2523 (ตารางที่ 3.14) จะเห็นได้ว่าประชากรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพิ่มตามธรรมชาติโดยเฉลี่ยปีละ 2.65% หรือประมาณ 9,197 คน ในขณะที่ประชากรเพิ่มจากการย้ายถิ่นมีเพียงปีละประมาณ 629 คน หรือประมาณ 6.4% ของการเพิ่มประชากรสุทธิ แต่อย่างไรก็ตามมิใช่ว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะเป็นจังหวัดที่ประชากรไม่มีการย้ายถิ่น แต่ในทางตรงกันข้าม หากพิจารณาในรายละเอียดถึงจำนวนและอัตราการเกิดตาย ย้ายเข้าและย้ายออกแล้ว จะพบว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีอัตราการย้ายถิ่นสูงมากเมื่อเทียบอัตราและจำนวนประชากรย้ายเข้าและย้ายออกกับประชากรเกิดและตาย

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีประชากรย้ายเข้าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เฉลี่ยปีละประมาณ 22,262 คน หรือประมาณ 6.35% ของประชากรทั้งจังหวัด แต่การเพิ่มประชากรจากการย้ายถิ่นไม่สูงนักก็เนื่องจากมีประชากรย้ายออกสูงเช่นกันคือเฉลี่ยปีละ 21,633 คน หรือประมาณ 6.17% ของประชากรทั้งหมด จึงทำให้การเพิ่มประชากรจากการย้ายถิ่นมีเพียงเฉลี่ยปีละ 629 คน หรือเพิ่มประมาณ 0.81% หรือบางปีมีค่าติดลบด้วย เช่นปี พ.ศ.2522 มีค่า -1,265 คนหรือ -0.35% เนื่องจากมีประชากรย้ายออกสูงกว่าประชากรย้ายเข้า ส่วนจำนวนและอัตราการเกิดแมจะมีเพียงปีละประมาณ 11,154 คน หรือ 3.21% แต่เนื่องจากอัตราการตายต่ำ คือเฉลี่ยปีละ 1,958 คน หรือ 0.56% จึงทำให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการเพิ่มประชากรจากการเพิ่มตามธรรมชาติเป็นองค์ประกอบสำคัญ

และเมื่อพิจารณาในระดับอำเภอ (ตารางที่ 3.15) จะพบว่าในปี พ.ศ.2523 อำเภอปราณบุรีมีการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติสูงที่สุดถึง 1,627 คน หรือประมาณ 22.28% ของทั้งจังหวัด รองลงมาได้แก่อำเภอเมือง บางสะพานและหัวหินตามลำดับซึ่งล้วนมีประชากร

ตารางที่ 3.14 จำนวนและอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรจากการเกิด ตาย ย้ายเข้า ย้ายออก ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ช่วงปี พ.ศ.2519-2523

ปี พ.ศ.	เกิด (คน)	อัตรา %	ตาย (คน)	อัตรา %	ย้ายเข้า (คน)	อัตรา %	ย้ายออก (คน)	อัตรา %	เพิ่มตาม ธรรมชาติ (คน)	อัตรา %	เพิ่มจากการ ย้ายถิ่น (คน)	อัตรา %	เพิ่มสุทธิ (คน)	อัตรา %
2519	17,360	5.29	2,667	0.81	29,232	8.91	27,881	8.50	14,693	4.48	1,351	0.41	16,044	4.89
2520	10,298	2.99	1,733	0.50	16,556	4.81	15,696	4.56	8,565	2.49	860	0.25	9,425	2.74
2521	9,433	2.67	1,839	0.52	18,669	5.28	16,853	4.77	7,594	2.15	1,816	0.51	9,410	2.66
2522	9,759	2.69	1,932	0.53	18,958	5.22	20,223	5.57	7,827	2.16	-1,265	-0.35	6,562	1.81
2523	8,921	2.42	1,617	0.44	27,896	7.55	27,512	7.45	7,304	1.98	384	0.10	7,688	2.08
เฉลี่ย	11,154	3.21	1,958	0.56	22,262	6.35	21,633	6.17	9,197	2.65	629	0.18	9,826	2.84

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 3.15 จำนวนและอัตราการเพิ่ม ตาย ย้ายเข้า ย้ายออก เพิ่มตามธรรมชาติ เพิ่มจากการย้ายถิ่น และการเพิ่มสุทธิของประชากรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปี พ.ศ. 2523

อำเภอ	เกิด	ตาย	ย้ายเข้า	ย้ายออก	เพิ่มตามธรรมชาติ	สัดส่วน (%)	เพิ่มจากย้ายถิ่น	สัดส่วน (%)	เพิ่มสุทธิ	สัดส่วน (%)
เมือง (%)	1,636 (2.72)	280 (0.47)	2,977 (4.95)	3,142 (5.22)	1,356 (2.25)	18.57	-165 (-0.27)	-42.97	1,191 (1.98)	15.44
หัวหิน (%)	1,234 (2.58)	220 (0.46)	2,860 (5.99)	2,238 (4.69)	1,014 (2.12)	13.88	622 (1.30)	161.98	1,636 (3.42)	21.28
ปราณบุรี (%)	2,036 (2.17)	409 (0.44)	7,491 (7.98)	7,016 (7.47)	1,627 (1.73)	22.28	475 (0.51)	123.70	2,102 (2.24)	27.34
กุยบุรี (%)	892 (2.18)	160 (0.39)	1,446 (3.52)	1,517 (3.70)	732 (1.79)	10.02	-71 (-0.18)	-18.49	661 (1.61)	8.60
ทับสะแก (%)	675 (1.37)	129 (0.26)	832 (1.69)	1,306 (2.65)	546 (1.11)	7.48	-474 (-0.96)	-123.44	72 (0.15)	0.94
บางสะพาน (%)	1,488 (2.68)	263 (0.47)	10,830 (19.51)	11,172 (20.13)	1,225 (2.21)	16.76	-342 (-0.62)	-89.06	883 (1.59)	11.49
บางสะพานน้อย (%)	960 (4.36)	156 (0.71)	1,460 (6.65)	1,121 (5.10)	804 (3.65)	11.01	339 (1.55)	88.28	1,143 (5.20)	14.87
รวม %	8,921 (2.42)	1,617 (0.44)	27,896 (7.55)	27,512 (7.45)	7,304 (1.98)	100.00	384 (0.10)	100.00	7,688 (2.08)	100.00

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงอัตราการเพิ่ม

เพิ่มตามธรรมชาติมากกว่า 1,000 คน และใน 4 อำเภอนี้มีเด็กเกิดปีละมากกว่า 1,000 คน เช่นกัน โดยอำเภอปราณบุรีมีเด็กเกิดมากที่สุด 2,036 คน คิดเป็นอัตราการเพิ่ม 2.17% อำเภอทับสะแกเป็นอำเภอที่มีการเกิด ตายและการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติน้อยที่สุดของ จังหวัด คือมีการเพิ่มตามธรรมชาติ 546 คน หรือประมาณ 7.48% ของทั้งจังหวัด คิดเป็นอัตราการเพิ่มประมาณ 1.11%

การเคลื่อนย้ายประชากรในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีอัตรา สูงมาก เช่น อำเภอบางสะพานมีประชากรย้ายเข้าและออกสูงสุด 10,830 คน และ 11,172 คน ตามลำดับ อำเภอบางสะพานน้อยมีจำนวนประชากรย้ายเข้าและออกน้อยที่สุดแต่ก็มากกว่า 1,000 คน เมื่อคิดเป็นอัตราการเพิ่มแล้วอำเภอบางสะพานจะมีประชากรย้ายเข้าและออก คิดเป็น 19.51% และ 20.13% ของประชากรในอำเภอตามลำดับซึ่งสูงกว่าอัตราการเกิด และตายถึงประมาณ 10 เท่าตัว แต่อย่างไรก็ตาม การเพิ่มประชากรจากการย้ายถิ่นของทุก อำเภอก็มีอัตราค่ามาก และมีเพียงอำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี และอำเภอบางสะพานน้อย เท่านั้นที่อัตราการเพิ่มประชากรจากการย้ายถิ่นที่มีค่าเป็นบวก โดยอำเภอหัวหินมีประชากรย้าย ถิ่นเกินดุลมากที่สุด 622 คน มากกว่าการเพิ่มประชากรจากการย้ายถิ่นรวมของทั้งจังหวัดที่มี เพียง 384 คนเสียอีก แต่คิดเป็นอัตราการเพิ่มเพียง 1.30% หรือประมาณ 38.25% ของการ เพิ่มประชากรสุทธิของอำเภอเท่านั้น อำเภอปราณบุรีก็มีจำนวนประชากรย้ายถิ่นเกินดุลมากกว่า ค่าของจังหวัดคือ 475 คน แต่ก็คิดเป็นอัตราการเพิ่มเพียง 0.51% หรือประมาณ 22.60% ของการเพิ่มประชากรสุทธิของอำเภอเท่านั้น ส่วนอีก 4 อำเภอที่เหลือล้วนมีการเพิ่ม ประชากรจากการย้ายถิ่นติดลบทั้งสิ้นแม้แต่อำเภอเมืองเอง ก็ยังมีการเพิ่มประชากรจากการ ย้ายถิ่นขาดดุลถึง -165 คน หรือคิดเป็นอัตราเพิ่ม -0.27% อำเภอที่มีประชากรย้ายถิ่นขาด ดุลยมากที่สุดคืออำเภอทับสะแก มีประชากรลดลงจากการย้ายถิ่นถึง 474 คน หรือคิดเป็นอัตรา การเพิ่ม -0.96%

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการเพิ่มประชากรของอำเภอหัวหิน ปราณบุรี และบาง สะพานน้อยมีลักษณะ เช่นเดียวกับของจังหวัดที่มีการเพิ่มตามธรรมชาติเป็นองค์ประกอบหลัก และมีการเพิ่มประชากรจากการย้ายถิ่นเป็นองค์ประกอบเสริม ในขณะที่อีก 4 อำเภอที่เหลือ จะมีเพียงการเพิ่มประชากรสุทธิโดยอาศัยการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากการเพิ่มประชากรจากการย้ายถิ่นขาดดุล

5.3 ความหนาแน่นประชากร

ในปี พ.ศ.2523 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความหนาแน่นประชากรประมาณ 59 คน ต่อตารางกิโลเมตร เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2518 ซึ่งมีความหนาแน่นประมาณ 52 คน ต่อตารางกิโลเมตร ประมาณ 7 คน ต่อตารางกิโลเมตร

เมื่อพิจารณาความหนาแน่นในระดับอำเภอแล้วจะพบว่าอำเภอทับสะแกมีความหนาแน่นประชากรสูงสุด มากกว่า 90 คนต่อตารางกิโลเมตรมาโดยตลอด ส่วนในอำเภออื่น ๆ ความหนาแน่นประชากรไม่แตกต่างกันมากนัก ก็อยู่ในช่วงประมาณ 54 - 64 คนต่อตารางกิโลเมตร มีเพียงอำเภอบางสะพานน้อยเท่านั้นที่มีความหนาแน่นประชากรต่ำสุด 32 คนต่อตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ.2523 (แผนที่ 3.9)

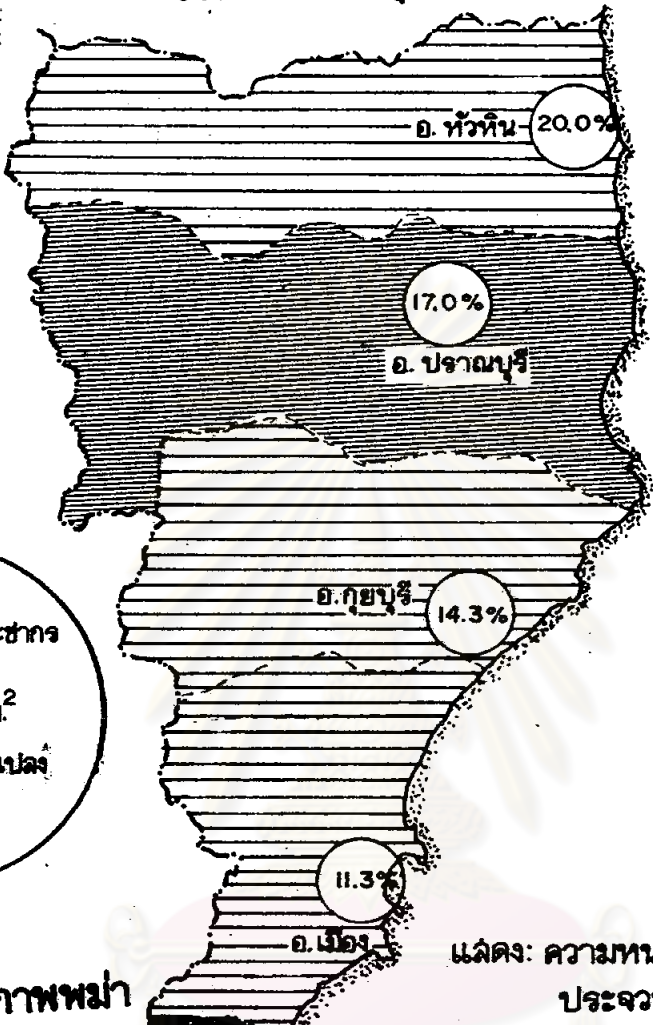
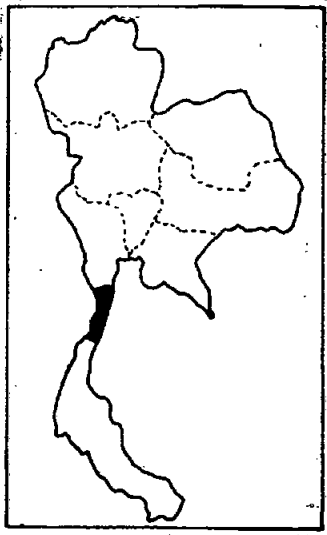
จากการศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นประชากรในช่วงปี พ.ศ. 2518-2523 (ตารางที่ 3.16) พบว่ามีเพียงอำเภอหัวหิน และอำเภอปราณบุรีเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าค่าการเปลี่ยนแปลงของจังหวัด คือความหนาแน่นประชากรเพิ่มขึ้น 9 คนต่อตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 20.0% ในอำเภอหัวหินและ 17.0% ในอำเภอปราณบุรี ในขณะที่จังหวัดเปลี่ยนแปลงประมาณ 7 คนหรือ 13.5 % ส่วนอำเภออื่น ๆ ล้วนมีการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดทั้งสิ้นแม้แต่อำเภอทับสะแกที่มีความหนาแน่นสูงสุดก็มีความเปลี่ยนแปลงเพียง 5 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนอำเภอบางสะพานนั้น เนื่องจากมีการเพิ่มประชากรสูงอย่างผิดสังเกตในปี พ.ศ.2518-2519 ทำให้ความหนาแน่นประชากรเปลี่ยนแปลงสูงมากถึง 11 คนต่อตารางกิโลเมตร ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา แต่ถ้าพิจารณาในช่วงหลังปี พ.ศ.2519 ลงมาจะพบว่าอำเภอบางสะพานมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความหนาแน่นประชากรค่อนข้างต่ำ

5.4 ประชากรในชุมชนเมือง

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีชุมชนเมืองทั้งสิ้น 13 แห่ง แบ่งเป็นเทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ เทศบาลตำบล 1 แห่ง คือเทศบาลตำบลหัวหิน และสุขาภิบาลอีก 11 แห่งอยู่ในอำเภอต่างๆ ทั่วจังหวัด สุขาภิบาลร้อนทองเป็นชุมชนเมืองใหม่ล่าสุดที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2521

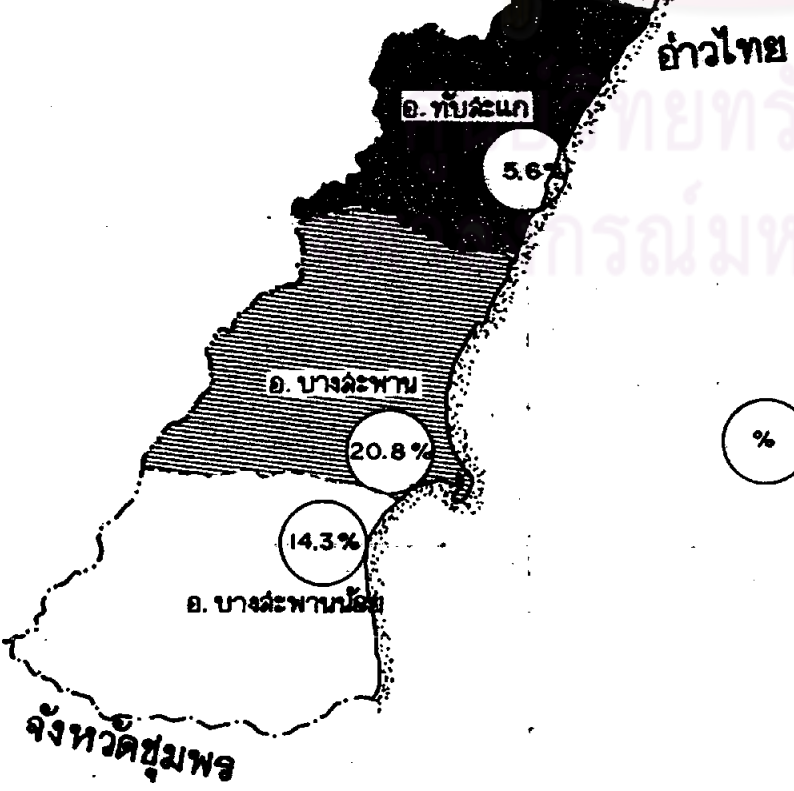
แผนที่ 3.9

จังหวัดเพชรบุรี

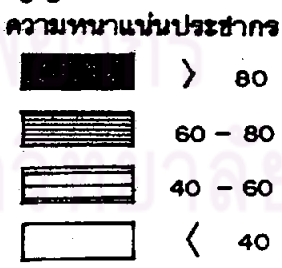
ความหนาแน่นประชากร
ของจังหวัด
59 คน/กม.²
อัตราการเปลี่ยนแปลง
13.5 %

ลพภาพพม่า

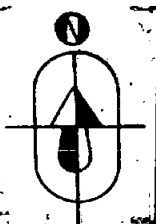

แสดง: ความหนาแน่นประชากรจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ปีพ.ศ. 2523

สัญลักษณ์ : หน่วย : คน ต่อ ตร.กม.

% อัตราการเปลี่ยนแปลงความหนาแน่น
ประชากรจากปี 2518 ถึงปี 2523

จังหวัดชุมพร

ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองทั้ง 13 แห่งนี้ในปี พ.ศ.2523 รวมกันมีจำนวนประมาณ 131,209 คน หรือคิดเป็นประชากรประมาณ 34.๖% ของประชากรทั้งจังหวัด ซึ่งอัตราส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมืองนี้ถือว่าอยู่ในระดับปานกลางเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันตก คือมีอัตราสูงพอ ๆ กับจังหวัดราชบุรี แม้จะไม่สูงเท่าจังหวัดนครปฐม เพชรบุรี และสมุทรสาครที่มีประชากรอาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมืองประมาณ 40% ก็ตาม แต่ก็ยังมีอัตราสูงกว่าจังหวัดสุพรรณบุรี สมุทรสงคราม และกาญจนบุรี ที่มีอัตราส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมืองประมาณ 20% เท่านั้น

เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ (ตารางที่ 3.17) จะพบว่าอำเภอหัวหินมีอัตราส่วนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมืองสูงที่สุดถึง 61.6% ในปี พ.ศ.2523 แต่อัตรานี้ก็ยังต่ำกว่าในปี พ.ศ.2520 ที่มีอัตราส่วนสูงถึง 64.2% นอกจากอำเภอหัวหินที่มีอัตราส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมืองลดลงส่วนทางกันอัตราส่วนโดยเฉลี่ยของจังหวัดที่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2520-2523 แล้ว อำเภอทับสะแกและบางสะพานน้อยก็มีอัตราส่วนลดลงเช่นกัน ส่วนอำเภออื่น ๆ มีอัตราส่วนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอำเภอปราณบุรีมีประชากรอาศัยในเขตชุมชนเมืองเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากจาก 25,768 คน หรือ 28.0% ของประชากรทั้งอำเภอในปี พ.ศ.2520 เพิ่มขึ้นอีกประมาณ 60% เป็น 41,268 คน หรือประมาณ 43.0% ของประชากรทั้งอำเภออาศัยอยู่ในชุมชนเมือง (แผนที่ 3.10)

5.4.1 จำนวน (ตารางที่ 3.18)

ในปี พ.ศ.2518 จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์มีอยู่ 11,714 คน แล้วเพิ่มเป็น 13,612 คน ในปี พ.ศ.2523 คิดเป็นประชากรประมาณ 22% ของประชากรในอำเภอเมืองหรือประมาณ 3.6% ของประชากรทั้งจังหวัด

ส่วนเทศบาลตำบลหัวหิน ซึ่งเป็นชุมชนเมืองแห่งเดียวในอำเภอแต่มีอาณาเขตใหญ่เป็นพิเศษถึง 72 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 27,163 คนในปี พ.ศ.2518 แล้วเพิ่มเป็น 30,415 คนในปี พ.ศ.2523 และเมื่อคิดเป็นสัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ใน

ตารางที่ 3.16 ความหนาแน่นประชากรรายอำเภอจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ปี พ.ศ.2518-2523

อำเภอ	2518	2519	2520	2521	2522	2523	การเปลี่ยนแปลงจากปี 2518-2523	
							จำนวน	%
เมือง	53	55	56	57	58	59	6	11.3
หัวหิน	45	47	49	51	52	54	9	20.0
ปราณบุรี	53	55	57	60	61	62	9	17.0
กุยบุรี	49	50	52	53	55	56	7	14.3
ทับสะแก	90	94	94	94	95	95	5	5.6
บางสะพาน	53	61	61	62	63	64	11	20.8
บางสะพานน้อย	28	29	30	30	31	32	4	14.3
รวมทั้งจังหวัด	52	54	56	57	58	59	7	13.5

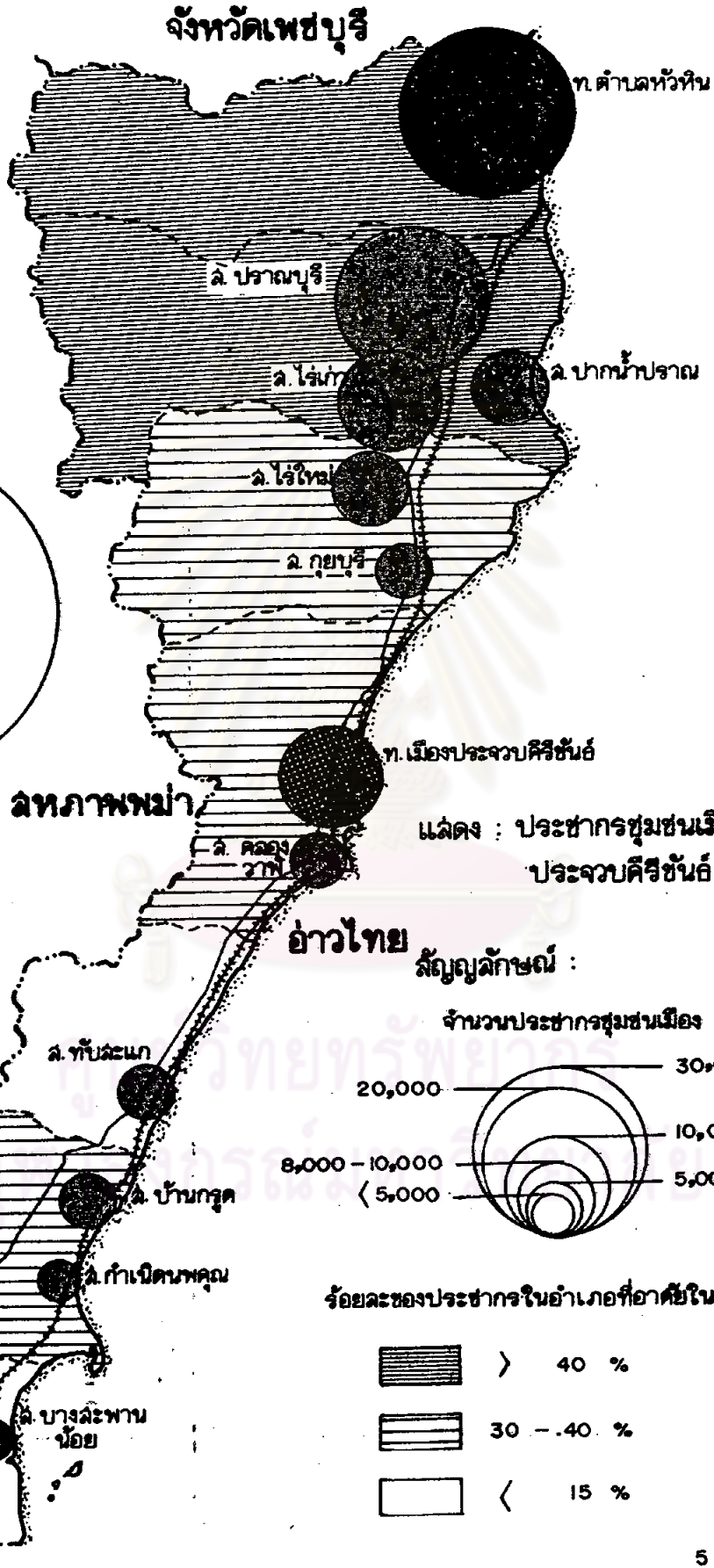
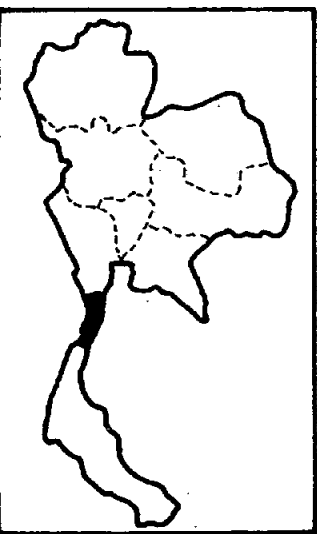
ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 3.17 จำนวนอัตราส่วนร้อยละของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมืองต่อ
ประชากรทั้งหมดรายอำเภอปี พ.ศ.2520-2523

อำเภอ	พ.ศ.2520		พ.ศ.2521		พ.ศ.2522		พ.ศ.2523	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
เมือง	17,219	29.7	17,808	30.2	18,405	30.6	19,098	31.2
หัวหิน	28,466	64.2	29,285	63.0	29,906	62.6	30,415	61.6
ปราณบุรี	25,768	28.0	28,937	31.4	33,341	35.5	41,268	43.0
กุยบุรี	13,021	33.1	13,208	32.9	13,802	33.7	14,319	34.4
ทับสะแก	5,966	12.3	6,187	12.6	5,752	11.7	5,321	10.8
บางสะพาน	7,400*	13.8	14,050	25.7	15,188	27.4	17,369	30.8
บางสะพานน้อย	3,648	17.2	3,954	18.2	3,177	14.4	3,419	14.8
รวม	101,488	28.7	113,429	31.2	119,571	32.4	131,209	34.8

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

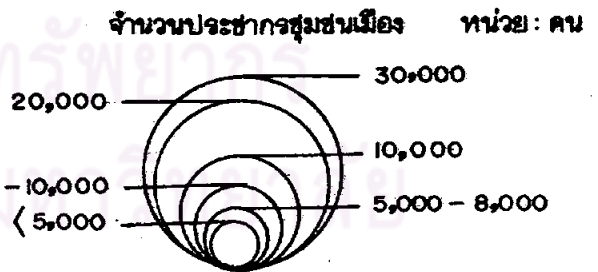
หมายเหตุ : * ยังไม่มีการตั้งสุขาภิบาลร่อนทอง

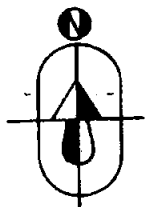
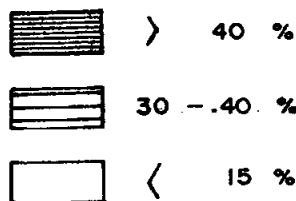
ประชากรชุมชนเมือง
ทั้งจังหวัด
131,209 คน
คิดเป็น
34.8 %
ของประชากรทั้งหมด

แหล่ง : ประชากรชุมชนเมืองในจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ปีพ.ศ. 2523

อำเภอไทย
สัญลักษณ์ :

ร้อยละของประชากรในอำเภอที่อาศัยในชุมชนเมือง

ตารางที่ 3.18 จำนวนประชากรในชุมชนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปี พ.ศ.2518-2523

ชุมชน	2518	2519	2520	2521	2522	2523
เทศบาลเมือง	11,714	11,849	12,034	12,411	12,990	13,612
ประจวบฯ	(21.0)	(20.8)	(20.8)	(21.0)	(21.6)	(22.2)
เทศบาลตำบล	27,163	27,766	28,466	29,285	29,906	30,415
หัวหิน	(66.5)	(65.4)	(64.2)	(63.0)	(62.6)	(61.6)
ส.ปราณบุรี	-	-	11,632	11,892	15,075	21,727
ส.ปากน้ำปราณ	-	-	7,786	8,086	8,217	8,474
ส.ไร่เก่า	-	-	6,350	8,959	10,049	11,067
ส.ไร่ใหม่	-	-	8,179	8,201	8,397	8,644
ส.กุยบุรี	-	-	4,842	5,007	5,405	5,675
ส.คลองวาฬ	-	-	5,185	5,397	5,415	5,486
ส.ทับสะแก	-	-	5,966	6,187	5,752	5,321
ส.บ้านกรูด	-	-	4,838	5,030	5,233	5,424
ส.กำเนิคนพคุณ	-	-	2,562	2,698	3,576	4,488
ส.รณทอง	-	-	-	6,322	6,379	7,457
ส.บางสะพานน้อย	-	-	3,648	3,954	3,177	3,419

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครองและสำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- หมายเหตุ :
1. ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงร้อยละของจำนวนประชากรในเขตเทศบาล ต่อจำนวนประชากรทั้งอำเภอ
 2. ข้อมูลจำนวนประชากรสุขาภิบาลในปี พ.ศ.2518-2519 ไม่สามารถหาได้
 3. สุขาภิบาลรณทองเพิ่งตั้งเมื่อปี พ.ศ.2521 จึงไม่มีจำนวนประชากรในปี พ.ศ.2520

เขตชุมชนเมืองแล้วจะพบว่าอำเภอหัวหินมีความเป็นเมืองอยู่ในระดับสูงมาก คือประชากรมากกว่า 60% ของอำเภอหัวหินอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหัวหิน แต่มีข้อน่าสังเกตว่าอัตราส่วนของผู้อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจากปี พ.ศ.2518-2523 ลดลงโดยตลอดจาก 66.5% ในปี พ.ศ.2518 เหลือเพียง 61.6% ในปี พ.ศ.2523

และในกลุ่มสุขาภิบาลทั้ง 11 แห่งนั้น มีข้อน่าสังเกตว่าสุขาภิบาลที่อยู่ตอนเหนือของจังหวัดจะมีประชากรมาก ซึ่งสุขาภิบาลที่อยู่ใกล้มาจนวนประชากรจะน้อยลง สุขาภิบาลที่ใหญ่มากมีอยู่ 2 แห่ง คือ สุขาภิบาลปราณบุรี และสุขาภิบาลไร่เก่าซึ่งอยู่ในอำเภอปราณบุรีทั้งสิ้น สุขาภิบาลปราณบุรีซึ่งมีประชากร 11,632 คนในปี พ.ศ.2520 น้อยกว่าประชากรของเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์เล็กน้อย ได้ขยายตัวทางด้านประชากรอย่างรวดเร็ว เป็น 21,727 คน ในปี พ.ศ.2523 กลายเป็นชุมชนเมืองที่มีประชากรมากกว่าเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์เสียอีก และเป็นชุมชนเมืองที่มีประชากรมากเป็นอันดับสองรองจากเทศบาลตำบลหัวหิน สุขาภิบาลไร่เก่าก็เป็นชุมชนเมืองอีกแห่งหนึ่งที่มีประชากรมากกว่า 10,000 คน คือมีประชากร 11,067 คนในปี พ.ศ.2523 ส่วนสุขาภิบาลที่เหลือมีประชากรอยู่ในช่วง 5,000-8,000 คน โดยสุขาภิบาลบางสะพานน้อยเป็นชุมชนเมืองที่มีประชากรน้อยที่สุด 3,419 คนในปี พ.ศ.2523

5.4.2 ความหนาแน่น

ความหนาแน่นประชากรของชุมชนเมืองต่างๆ มีความแตกต่างกันมาก (ตารางที่ 3.19) สุขาภิบาลปากน้ำปราณมีความหนาแน่นประชากรสูงสุด 4,460 คนต่อตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ.2523 และสุขาภิบาลร่อนทองมีความหนาแน่นประชากรต่ำสุด 191 คนต่อตารางกิโลเมตร แต่เป็นที่น่าสนใจว่าพื้นที่ของชุมชนเมืองต่างๆ มีขนาดแตกต่างกันมากตั้งแต่เล็กที่สุดที่สุขาภิบาลปากน้ำปราณ 1.9 กม.² จนถึงใหญ่ที่สุด 72 กม.² ในเทศบาลตำบลหัวหิน จึงทำให้ชุมชนเมืองที่มีประชากรมากมิได้มีความหนาแน่นประชากรสูงอย่างที่ควรจะเป็น

แต่หากพิจารณาในแง่การเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นประชากรแล้วจะพบว่าจากปี พ.ศ.2518-2523 มีชุมชนเมือง 3 แห่งที่มีการเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นประชากรสูงมาก คือ สุขาภิบาลปราณบุรี สุขาภิบาลกำเนิดนพคุณ และสุขาภิบาลไร่เก่าซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง 86.8% 75.2% และ 74.2% ตามลำดับ ในขณะที่ชุมชนเมืองอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด

ตารางที่ 3.19 ความหนาแน่นประชากรในชุมชนเมืองในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พ.ศ.2518-2523

ชุมชนเมือง	พื้นที่ (กม. ²)	ความหนาแน่น						การเปลี่ยนแปลง	
		2518	2519	2520	2521	2522	2523	จำนวน	%
ท.เมืองประจวบฯ	14.0	837	846	860	887	928	972	138	16.1
ท.ตำบลหัวหิน	72.0	377	386	395	407	415	422	45	11.9
ส.ปราณบุรี	12.0	-	-	969	991	1,256	1,810	841	86.8
ส.ปากน้ำปราณ	1.9	-	-	4,098	4,256	4,325	4,460	362	8.8
ส.ไร่เก่า	12.5	-	-	508	717	804	885	377	74.2
ส.ไร่ใหม่	21.50	-	-	380	381	391	402	22	5.8
ส.กุยบุรี	3.69	-	-	1,312	1,357	1,465	1,538	226	17.2
ส.คลองวาฬ	3.0	-	-	1,728	1,799	1,805	1,829	101	5.9
ส.ทับสะแก	4.0	-	-	1,492	1,547	1,438	1,330	-162	-10.8
ส.บ้านกรูด	10.55	-	-	459	477	496	514	55	12.0
ส.กำเนิดคนพลุก	2.80	-	-	915	964	1,277	1,603	688	75.2
ส.รอนทอง	39.0	-	-	-	162	164	191	29	17.9
ส.บางสะพานน้อย	10.58	-	-	345	374	300	383	38	11.0

ที่มา : สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- หมายเหตุ :
1. จำนวนประชากรของสุขาภิบาลในปี พ.ศ.2518-2519 ไม่สามารถหาได้
 2. สุขาภิบาลรอนทองเพิ่งตั้งเมื่อปี พ.ศ.2521 จึงไม่มีความหนาแน่นประชากรในปี พ.ศ.2520

ไม่เกิน 18% แม้แต่เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ และเทศบาลตำบลหัวหินก็มีการเปลี่ยนแปลงเพียง 16.1% และ 11.9% ตามลำดับ สุขาภิบาลห้วยสะแกเป็นชุมชนเมืองแห่งเดียวของจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นประชากรลดลง คือ ลดลงถึง -10.8% หรือ -162 คน ต่อตารางกิโลเมตร จากปี พ.ศ.2520-2523

5.4.3 จำนวนและอัตราการเพิ่ม (แผนที่ 3.11)

จากสถิติในปี พ.ศ.2519-2523 (ตารางที่ 3.20) พบว่าจำนวนและอัตราการเพิ่มประชากรของเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ค่อนข้างต่ำในช่วงแรกๆ คือเพิ่มเพียงปีละร้อยละคนหรือประมาณ 1.5% เท่านั้นแต่ก็เริ่มมีอัตราและจำนวนประชากรเพิ่มสูงขึ้นในช่วง 3 ปีหลังจนถึงปี พ.ศ.2523 มีประชากรเพิ่ม 622 คน หรือประมาณ 4.79% ซึ่งลักษณะการเพิ่มของเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ต่างกับลักษณะการเพิ่มประชากรของเทศบาลตำบลหัวหินที่มีประชากรเพิ่มปีละประมาณ 600-800 คน หรือคิดเป็นอัตราการเพิ่ม 2.5% ทุกปี และเพียงจะมีจำนวนและอัตราการเพิ่มลดลงในปี พ.ศ.2523 นี้คือเพิ่มเพียง 509 คน หรือประมาณ 1.7%

ส่วนการเพิ่มประชากรของสุขาภิบาลต่าง ๆ ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาพบว่าสุขาภิบาลปราณบุรีและสุขาภิบาลไร่เก่าซึ่งอยู่ในอำเภอปราณบุรีทั้งสิ้นมีจำนวน และอัตราการเพิ่มที่สูงที่สุด และยังเพิ่มมากกว่าเทศบาลทั้งสองแห่งของจังหวัดด้วย สุขาภิบาลปราณบุรีมีการเพิ่มประชากรใน ปี พ.ศ.2522 ถึง 3,183 คน หรือประมาณ 25.8% แล้วเพิ่มสูงขึ้นในปีต่อมาอีกเป็น 6,652 คน หรือคิดเป็นอัตราการเพิ่ม 44.1% สุขาภิบาลไร่เก่าก็มีอัตราการเพิ่มสูงในปี พ.ศ.2521 ประมาณ 41.4% หรือ 2,609 คน และในสองปีต่อมามีประชากรเพิ่มปีละประมาณ 1,000 คน คิดเป็นอัตราการเพิ่มประมาณ 10%

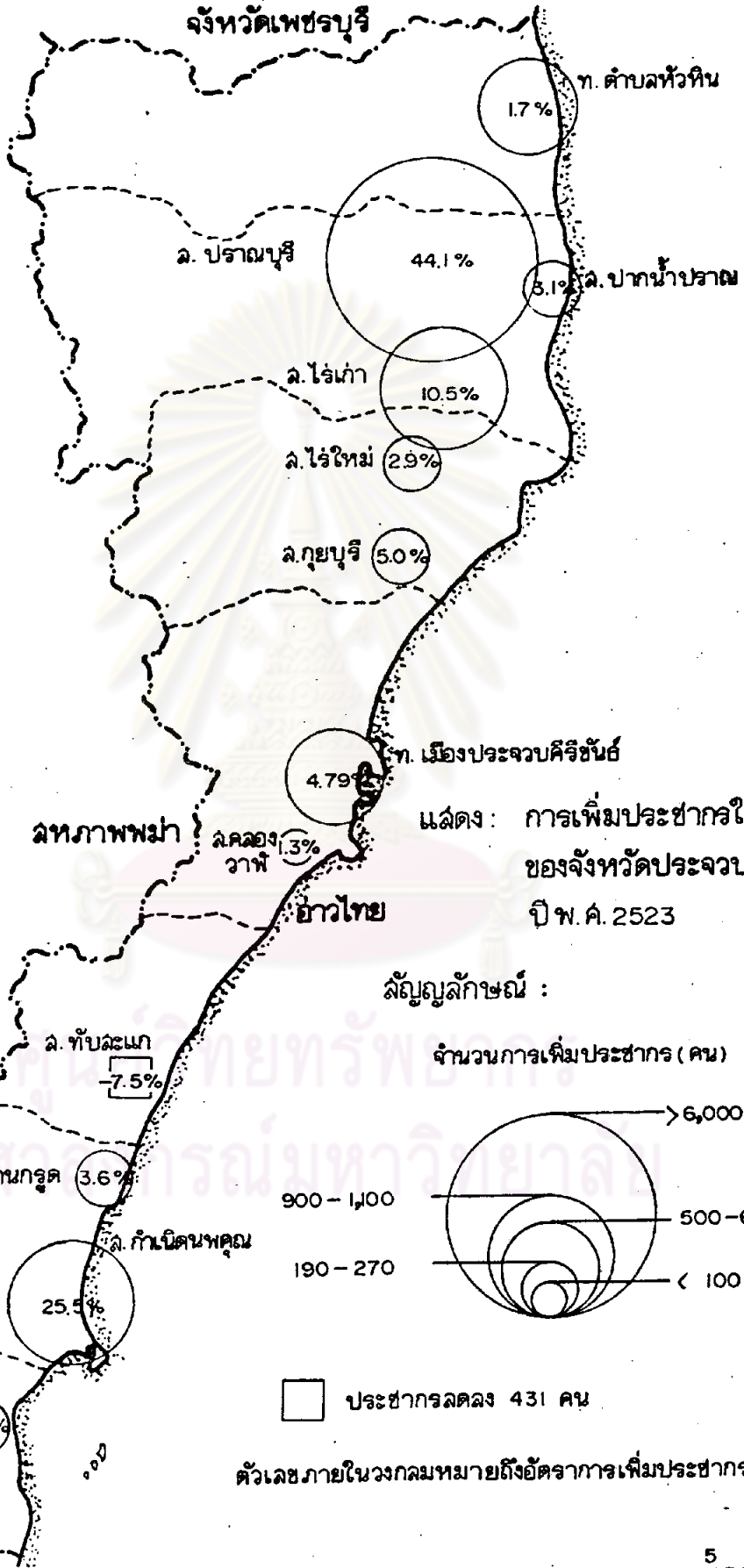
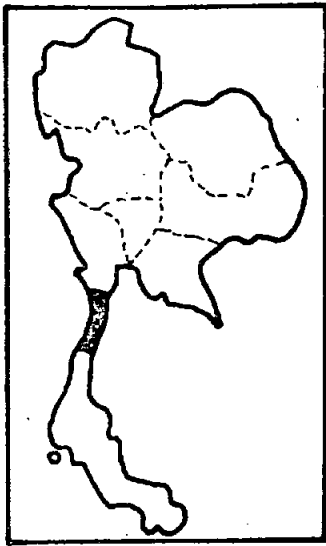
สุขาภิบาลกำเนิดนพคุณก็เป็นสุขาภิบาลอีกแห่งหนึ่งที่ 2 ปีหลังนี้มีการเพิ่มประชากรสูงมากประมาณ 900 คนหรือ 25% แต่มีสุขาภิบาลบางแห่งที่มีประชากรลดลง คือ สุขาภิบาลห้วยสะแกในปี พ.ศ.2522 และ 2523 มีประชากรลดลงปีละประมาณ 400 คน หรือประมาณ 7% ซึ่งนับว่าสูงมาก และสุขาภิบาลบางสะพานน้อยก็มีประชากรลดลงในปี พ.ศ.2522 คน หรือ เท่ากับ -19.7%

ตารางที่ 3.20 จำนวนและอัตราการเพิ่มประชากรของชุมชนเมืองในจังหวัดประจวบ-
คีรีขันธ์ปี พ.ศ.2519-2523

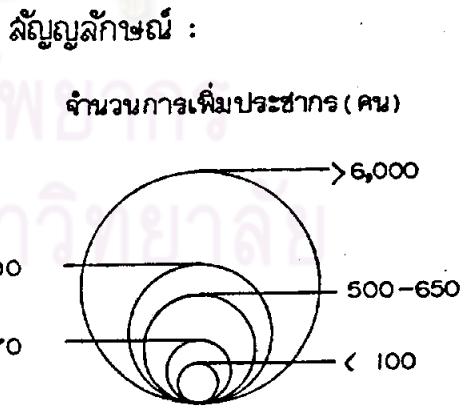
ชุมชนเมือง	2519		2520		2521		2522		2523	
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
ท.เมืองประจวบฯ	135	1.15	185	1.56	377	3.33	579	4.67	622	4.79
ท.ตำบลหัวหิน	603	2.22	700	2.52	819	2.88	621	2.12	509	1.70
ส.ปราณบุรี	-	-	-	-	260	2.2	3,183	26.8	6,652	44.1
ส.ปากน้ำปราณ	-	-	-	-	300	3.9	131	1.6	257	3.1
ส.ไร่เก่า	-	-	-	-	2,609	41.1	1,090	12.2	1,018	10.1
ส.ไร่ใหม่	-	-	-	-	22	0.3	196	2.4	247	2.9
ส.กุยบุรี	-	-	-	-	165	3.4	398	7.9	270	5.0
ส.คลองวาฬ	-	-	-	-	212	4.1	18	0.3	71	1.3
ส.ทับสะแก	-	-	-	-	221	3.7	-435	-7.0	-431	-7.5
ส.บ้านกรูด	-	-	-	-	192	4.0	203	4.0	191	3.6
ส.กำเนิดคนพุด	-	-	-	-	136	5.3	878	32.5	912	25.5
ส.ร่อนทอง	-	-	-	-	-	-	57	0.9	1,078	16.0
ส.บางสะพานน้อย	-	-	-	-	306	8.4	-777	-19.7	242	7.6

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง และสำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- หมายเหตุ :
1. ข้อมูลจำนวนและอัตราการเพิ่มประชากรของสุขาภิบาลปี พ.ศ.2518-2519 ไม่สามารถหาได้
 2. สุขาภิบาลร่อนทองเพิ่งตั้งเมื่อปี พ.ศ.2521 จึงขาดข้อมูลปี พ.ศ.2520

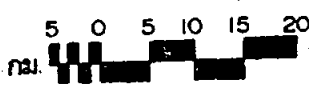
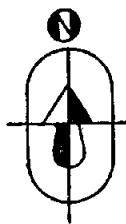

แสดง : การเพิ่มประชากรในชุมชนเมือง
ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ปี พ.ศ. 2523

□ ประชากรลดลง 431 คน

ตัวเลขภายในวงกลมหมายถึงอัตราการเพิ่มประชากร

จังหวัดชุมพร

5.5 การคาดคะเนจำนวนประชากร

จากข้อมูลด้านจำนวนประชากรและอัตราการเพิ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 จนถึงปี พ.ศ.2523 ทั้งในระดับอำเภอและระดับชุมชนเมือง คือเทศบาล จะสามารถนำมาเป็นพื้นฐานในการคาดคะเนจำนวนประชากรในอนาคตได้โดยอาศัยสูตรดอกเบี้ยทบต้น คือ

$$P_n = P_0(1+r)^n, \quad r = \left[\text{Antilog} \left(\frac{1}{n} \log \frac{P_n}{P_0} \right) \right] - 1$$

โดยให้ P_0 = จำนวนประชากรปีแรกที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณ

P_n = จำนวนประชากรปีที่ต้องการคาดคะเน

r = อัตราการเพิ่มจำนวนประชากรแต่ละปี

n = จำนวนปีจากปีที่ไปเป็นฐานในการคำนวณจนถึงปีที่ต้องการคาดคะเน

ทั้งนี้โดยมีข้อสมมุติฐานที่ว่าอัตราการเพิ่มประชากรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะเพิ่มขึ้นในอัตราเดียวกับอดีตที่ผ่านมา และจะไม่มีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงใดที่สำคัญที่จะทำให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างมากในช่วง 15 ปีข้างหน้า คือ พ.ศ.2538

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ซึ่งในปี พ.ศ.2523 มีประชากร 377,212 คนนั้นในปี พ.ศ.2538 คาดว่ามีประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 540,280 คนโดยมีประชากรในอำเภอปราณบุรีสูงสุด ในจังหวัด 154,109 คน ประชากรในอำเภอหัวหินซึ่งปัจจุบันมีประชากรน้อยกว่าอำเภอเมืองเมื่อถึงปี พ.ศ.2538 จะมีประชากรมากกว่าอำเภอเมืองและมากเป็นอันดับสองของจังหวัด คือ 87,432 ในขณะที่อำเภอเมืองจะมีประชากรเพียง 80,981 คน ส่วนอำเภอที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดยังคงเป็นอำเภอบางสะพานน้อยเช่นเดียวกับในปัจจุบัน คือจะมีประชากร 34,651 คน (ตารางที่ 3.21 และแผนภูมิที่ 3.2)

ในระดับชุมชนนั้น เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์จะมีประชากรประมาณ 21,359 คนในอีก 15 ปีข้างหน้า คิดเป็นประชากรประมาณ 26.38% ของประชากรในอำเภอ ส่วนเทศบาลตำบลหัวหินจะมีประชากรเพิ่มขึ้นสูง 42,699 คน ซึ่งมากกว่าประชากรของเทศบาลเมืองถึงประมาณหนึ่งเท่าตัว แต่ถึงอย่างไรก็ตามสัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลหัวหินยังคงมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับประชากรในอำเภอ คือจาก 61.6% ในปี พ.ศ.2523 จะลดเหลือ 48.8% ในปี พ.ศ.2523 (ตาราง 3.22 และแผนภูมิ 3.2)

ตารางที่ 3.21 จำนวนประชากรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จากการถวลาการณั้ในระดับ
อำเภอลากปี พ.ศ.2523-2538

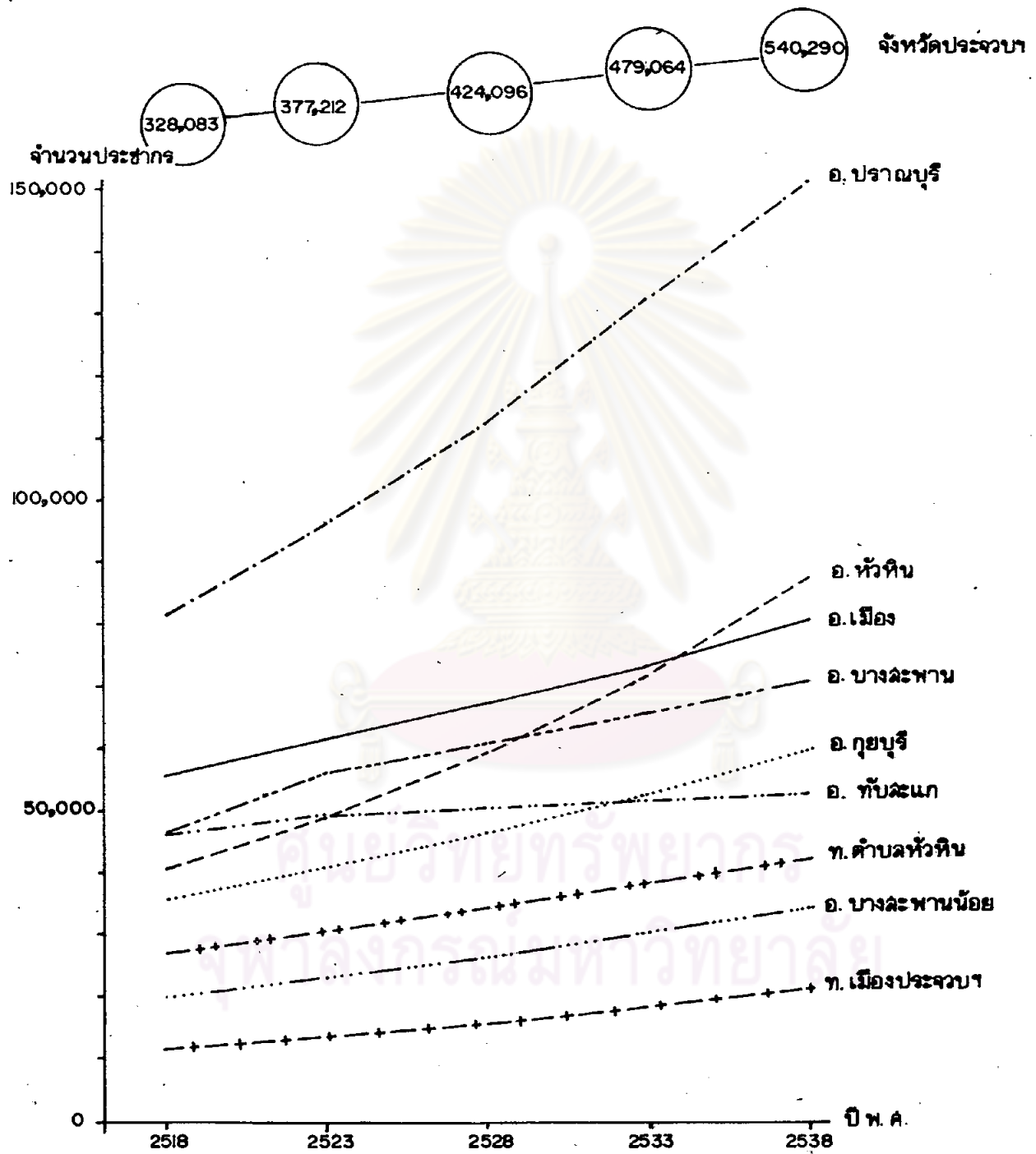
อำเภอ	2523	2528	2533	2538
เมือง	61,281	67,248	73,796	80,981
หัวหิน	49,414	59,766	72,287	87,432
ปราณบุรี	96,011	112,414	132,621	154,109
กุยบุรี	41,644	46,878	52,896	59,785
ทับสะแก	49,326	50,424	51,546	52,693
บางสะพาน	56,395	60,791	65,530	70,639
บางสะพานน้อย	23,141	26,475	30,288	34,651
รวม	377,212	424,096	479,064	540,290

ที่มา : คำนวณจากตารางที่ 3.12

ตารางที่ 3.22 จำนวนประชากรจากการถวลาการณั้ของเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์
และเทศบาลตำบลหัวหินจากปี พ.ศ.2523-2538

เทศบาล	2523	สัดส่วนต่อ ประชากร อำเภอ	2528	สัดส่วนต่อ ประชากร อำเภอ	2533	สัดส่วนต่อ ประชากร อำเภอ	2538	สัดส่วนต่อ ประชากร อำเภอ
เมืองประจวบฯ	13,612	22.22	15,818	23.5	18,380	24.9	21,359	26.4
ตำบลหัวหิน	30,415	61.6	34,056	57.0	38,138	52.8	42,699	48.8

ที่มา : คำนวณจากตารางที่ 3.18

แผนภูมิ 3.2

การคาดคะเนการเพิ่มจำนวนประชากรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี 2518-2538

6. สรุป

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดใต้สุดของภาคตะวันตกอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 230 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 46,092 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยอำเภอ 7 อำเภอ 2 เทศบาล และ 11 สุขาภิบาลกระจายอยู่ทั่วจังหวัด สภาพพื้นที่ด้านตะวันตกเป็นทิวเขาตะนาวศรียาวจากเหนือสุดจรดใต้สุดของจังหวัด และเป็นแนวแบ่งเขตระหว่างประเทศไทยกับสหภาพมาเลเซีย ส่วนด้านตะวันออกเป็นที่ราบชายทะเลที่มีป่าละเมาะ และภูเขาสลับบ้างเล็กน้อย จนจรดอ่าวไทยเป็นแนวทะเลยาวประมาณ 224.8 กิโลเมตร ซึ่งเป็นสภาพภูมิศาสตร์ที่ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลหลายแห่งจากตอนเหนือจนถึงใต้ของจังหวัด ภูมิอากาศไม่ร้อนจัดหรือหนาวจัด มีอุณหภูมิเฉลี่ย 27.4 องศาเซลเซียสตลอดปีที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวตากอากาศ สภาพดินส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นดินปนทรายที่ไม่อุ้มน้ำจึงเหมาะกับการปลูกพืชไร่มากกว่าการทำนา การใช้ที่ดินของจังหวัดสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เป็นพื้นที่ป่าประมาณ 50% บริเวณด้านตะวันตกที่เป็นทิวเขาตะนาวศรี และเป็นพื้นที่เพาะปลูกในบริเวณที่ราบด้านตะวันออกซึ่งการเพาะปลูกส่วนใหญ่จะเป็นพืชไร่และพืชสวน ในจังหวัดมีโครงการชลประทานที่สำคัญเพียง 2 แห่ง คือโครงการเขื่อนปราณบุรี และโครงการเขื่อนเก็บน้ำยางชุม จึงทำให้จังหวัดยังคงประสบกับภาวะความแห้งแล้งเพราะขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะบริเวณตอนใต้ของจังหวัดตั้งแต่อำเภอทับสะแกลงไปยังไม่สามารถหาแหล่งเก็บน้ำจืดขนาดใหญ่ได้

เศรษฐกิจของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ค่อนข้างดี สามารถผลิตได้ประมาณ 3,366.2 ล้านบาทในปี พ.ศ.2523 หรือประมาณ 13.4% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาค รายได้ต่อหัวประชากรประมาณ 10,135 บาท สูงเป็นอันดับสองของภาครองจากจังหวัดกาญจนบุรี การเกษตรกรรมเป็นฐานสำคัญของจังหวัด โดยเฉพาะการกสิกรรมสามารถผลิตได้ถึง 48% ของผลผลิตรวมของจังหวัด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ สับปะรด มะพร้าวและอ้อย สาขาการบริการสามารถผลิตได้เพียงประมาณ 4% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัด แต่ยังมีอัตราการเพิ่มที่สูงกว่าอัตราการเพิ่มผลผลิตของจังหวัดโดยตลอด และสาขาการบริการจะมีความสำคัญขึ้นหากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริม

ในด้านสังคม ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดนับถือศาสนาพุทธ มีสถานศึกษาสูงสุดถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ (ปวช.) 1 แห่ง ในเขตเทศบาล ตำบลหัวหิน ด้านการ

สาธารณสุขที่มีโรงพยาบาลอยู่ 4 แห่ง ในเขตอำเภอหัวหิน อำเภอเมือง ฤๅบุรี และบางสะพาน นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลทหารอีก 1 แห่งในอำเภอปราณบุรี ตำบลอาชฎากรรม อำเภอ บางสะพานเป็นอำเภอที่มีการจับกุมยาเสพติดให้โทษมากที่สุด แต่อำเภอหัวหินกลับมียุติคดี ปล้นทรัพย์มากที่สุด แต่ก็ยังนับว่าไม่สูงมากนักในแต่ละปี

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีจำนวนประชากรประมาณ 377,212 คน ในปี พ.ศ.2523 หรือประมาณ 10.36% ของภาคตะวันตกมีอัตราการเพิ่มประชากรประมาณ 1.78% ภายใน จังหวัด อำเภอปราณบุรีมีจำนวนประชากรสูงสุด 96,011 คน หรือประมาณ 25.5% ของ ประชากรทั้งจังหวัดอาศัยอยู่ในอำเภอนี้ แต่อำเภอหัวหินเป็นอำเภอที่มีอัตราการเพิ่มประชากร สูงสุดถึง 3.42% ในปี พ.ศ.2523 แต่อย่างไรก็ตามหากคิดถึงจำนวนการเพิ่มประชากรแล้ว อำเภอปราณบุรียังเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรเพิ่มมากที่สุดของจังหวัด การเพิ่มประชากร ตามธรรมชาติเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเพิ่มประชากรของจังหวัด ในระดับชุมชนนั้นเทศบาล ตำบลหัวหินซึ่งมีอาณาเขตกว้างถึง 72 ตารางกิโลเมตร มีประชากรมากที่สุด 30,415 คน หรือประมาณ 61.6% ของประชากรทั้งอำเภออาศัยอยู่ในเขตเทศบาล สุขาภิบาลปราณบุรีเป็น ชุมชนเมืองที่มีประชากรมากเป็นอันดับสอง 21,727 คน มากกว่าประชากรของเทศบาลเมือง ซึ่งมีเพียง 13,612 คนในปีเดียวกัน คาดว่าอีก 20 ปีข้างหน้า คือปี พ.ศ.2538 อำเภอปราณ บุรี จะมีประชากรถึง 154,109 คน และอำเภอหัวหินจะมีประชากรมากรองลงมา 87,432 คน ส่วนประชากรในชุมชนเทศบาลตำบลหัวหินจะมีประชากร 42,699 คน มากกว่าประชากรของ เทศบาลเมืองประจวบฯประมาณ 1 เท่าตัว ซึ่งชุมชนที่ใหญ่กว่า คือเทศบาลตำบลหัวหินนี้จะ สามารถให้บริการและมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้มากกว่าด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย